

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe  za vojvodino kranjsko.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 6 K na leto.
Posamezna številka stane 40 h.

Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopnih cenah: Inserat na vsi strani 240 K, na $\frac{1}{2}$ strani 160 K, na $\frac{1}{4}$ strani 80 K, na $\frac{1}{8}$ strani 40 K in na $\frac{1}{16}$ strani 20 K. Družabnikom 10 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 90 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1918. Letnik XXXV.

Obsseg: Naznanila kmetovalcem glede semenskega žita. — Olje iz bukovega žira. — Izdelovanje skroba v gospodinjstvu — Kako se napravi stanoviten sadjevec. — O bistvu alkoholnega vrenja (kipenja) in o rabi čistih vinskih drož pri pridelovanju vina. — Vojne zadeve in naredbe. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. **Inserati.** — Blagovno poročilo. — Družbene vesti.

Oddaja semenskega žita.

Dodatno k razglasu o oddaji semenskega žita v v 15. šte. letošnjega „Kmetovalca“ z dne 15. avgusta t. l., čegar določbe ostanejo v veljavi, objavi c. kr. kmetijska družba kranjska dodatno še tole:

1. **Naročitve na ozimno semensko rž** so s tem **razveljavljene**, ker je družba ni mogla od nikjer dobiti.

2. Naročitve na **ozimno semensko pšeno** se sedaj po vrsti izvršujejo in jo bodo bržkone vsi naročniki imeli do konci tega meseca v rokah, če med tem časom ne nastanejo pri pošiljativah na železnici kake ovire. Kmetijska družba je v zadnjem času kupila ozimno semensko pšenico po znatno višji ceni, zato morajo naročniki odslej naprej jasno izjaviti, da so pripravljeni plačati semensko pšenico, če treba tudi po 200 K za 100 kg. Na naročitve, ki niso podane po predpisih, ki so bili 15. avgusta t. l. objavljeni v „Kmetovalcu“, se družba ne ozira in nanje sploh ne odgovori, ker v družbeni pisarni zaradi pomanjkanja delovnih sil in ogromnega dela ni mogoče vsakemu posebej vse nanovo razkladati.

3. **Ozimnega semenskega ječmena** družba **ni mogla dobiti**, pač pa dobi še v teku jeseni **jari semenski ječmen**, ki ga naročnikom dološlje po vrsti, kakor bo dohajala.

4. Prejemniki semenskega žita od družbe so napram tukajšnji podružnici „Zavoda za promet z žitom ob času vojne“ odgovorni za vsako zlorabo.

5. Družba ne jamči za pravočasno dološiljatev še nezvršenih naročil na žito, ker so na železnicah velike ovire in je zadnji čas promet s semenskim žitom na železnicah sploh ustavljen, ter ga zato družba pošilja kot navadno žito, čegar promet zaenkrat še ni ustavljen. Železniška voznina od navadnega žita je nekoliko višja kakor od semenskega, razlika pa ni velika in pri današnjih razmerah sploh ne prihaja v poštev.

6. Od družbe naročeno semensko žito, ki ga oddaja svojim udom, je sicer prvovrstno in izvirno vzgojeno seme, vendar *družba ne jamči* za dober uspeh glede rodovitnosti, ker je to tuje seme, ki morda ne bo povsodi v naših podnebnih razmerah dobro uspelo. Kdor temu tujemu semenu ne zaupa, naj seje domače, preskušeno semensko žito ter naj porabi za nadomestilo od družbe dobljeno semensko žito, kot mlevno, oziroma naj ga pri kakem svojem sosedu v to svrho zamenja.

7. Razdeljevalnice, oziroma razdeljevalci družbenega semenskega žita ga smejo oddajati edinole družbenim udom-naročnikom, in sicer takrat brez vsakega

odbitka, če ga družba dovolj doloži, drugače je pa naročitve vseh naročnikov enakomerno skrajšati.

8. Zaradi skoraj rednih tatvin na železnici, naj pri sprejemu semenskega žita na kolodvoru zaupna in večja oseba strogo gleda, da ji železniško osebje izroči ono količino blaga, ki je v voznem listu označena. *Iz uradnega pretehtanja na železnici, ki se mora vselej zahtevati, se da dognati, če odpošiljatve nič ne manjka.* Če je pa med vožnjo na železnici kaj žita zmanjkalo, naj pa prevzemnik zahteva od dotične postajne uprave predpisano udeleženo postopanje, na podlagi katerega je mogoče izposlovati povračilo škode. Družba odpošilja vse blago na račun prejemnikove nevarnosti, zato je njegova dolžnost se ravnati po predpisih, da pride do povrnitve škode. Po železniških predpisih nima odpošiljatelj, t. j. v tem slučaju naša družba, pravice zahtevati povračila škode, ampak edinole prejemnik.

9. **Denar za naročeno žito je v vsakem slučaju naprej poslati.**

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Nenadna izpremembra pri oddaji semenskega žita po c. kr. kmetijski družbi kranjski.

Ko je bil „Kmetovalec“ že sestavljen za tisk z zgornjo objavo, je dobila kranjska podružnica „Žitnega zavoda“ obvestilo, da dunajska centrala tega zavoda ne more poslati na Kranjsko nič ozimnega semenskega žita in da naj se zato skuša izhajati z zalogo, ki jo ima naša družba.

Naročila kranjskih kmetovalcev, ki niso udje naše družbe, na semensko žito, ki so došla na „Žitni zavod“ potem županstev, Žitni zavod torej ne more izvršiti.

V tej veliki zadregi priskoči c. kr. kmetijska družba na pomoč; ona prevzame v izvršitev naročila na ozimno semensko pšenico, predložena po županstvih, kar bo pa seveda mogla storiti le v skrčeni izmeri in sploh le v obsegu z ozirom na še razpoložljivo zalogo. Sicer bo pa skušala družba po vsaki ceni kupiti še kaj ozimnega semenskega žita.

Kmetijska družba je pa vsled tega v silno mučnem položaju, kajti dve tretjini naročil svojih udov je v polnem obsegu že izvršila, dočim bo prisiljena ostale naročitve skrajšati, kar pomenja za naše ude iz njih stališča vsekakor nekako krivico. Na vsak način bodo imeli družbeni udje znatne prednosti: dobili bodo več in prvi, a naročitve neudov potem županstev bodo skrčene in sploh šele potem izvršene, ko bodo družbeni udje postreženi. Kolikortoliko bo ^{ca} tudi vsak neud dobil, če njegovo županstvo ne zamudi pravočasnih predpisanih korakov.

Kmetijska družba se z velikimi žrtvami že nad pol leta trudi za letošnjo jesensko setev nakupiti v

10. Družba pri sedanjih razmerah ne more vselej poslati žita v ravnoistih vrečah, ki jih ji doloži naročniki, ampak oni naj se mirno zadovoljijo z vrečami, v katerih pride žito v Ljubljano in v katerih ga mora družba iz tehtnih vzrokov kar hitro naprej poslati. Večinoma se pošilja sedaj žito v novih, posebno močnih vrečah iz popirnate tkanine, ki so sedaj že po 16 K komad in niso za porabo na suhem prav nič slabše, kakor stare tkaninske vreče. Družba nujno prosi, da se zaradi vreč ne sitnari, saj ona priskrbuje kmetovalcem semensko žito po 38 do 40 K mernik, dočim premnogi kmetovalci splošno pod roko zahtevajo za mernik žita 200 K, nekateri celo veliko več. Družba nujno svari prejemnike družbenega semenskega žita pred takim navijanjem cen, zlasti pa pred vsako zlorabo, ker jih bo tukajšnja podružnica „Zavoda za promet z žitom“ strogo nadzirala po svojih nadzor-nikih in komisarijih, kajti družba je zavezana vse prejemnike semenskega žita, razvrščene po okrajih in občinah, prigrasiti temu zavodu.

Avstriji po možnosti veliko semenskega žita, (za pomladno setev ga že sedaj kupuje), imela je pri tem večji uspeh kakor sploh katera druga dežela, zato pa

Kmetijska družba zahteva zase priznanja,

ki naj se v tem pokaže, da županstva pozovejo neude, ki vendar dobe od družbe kaj semenskega žita, k hval-ležnosti in naj jih pridobe kot nove družbene ude.

Tem potom se družbenim udom prepreči opravičeno očitjanje, da „Kmetijska družba“ nepotrebno skrbi tudi za neude.

Naša družba je glavna kmetijska korporacija za Kranjsko, zato ima drugačne in večje dolžnosti, kakor kako navadno zasebno kmetijsko društvo ali zadruga, ona se vsled tega mora odzvati, če se jo kliče na pomoč celi deželi.

Zakaj in kako je prišlo do te zadrege v preskrbi Kranjske dežele s semenskim žitom, ni časa razpravljati, zaenkrat naj nas vodi skupno edino pravo načelo:

Strnimo se v teh hudih časih vsi kmetovalci v neprodorno fronto za preskrbljevanje s hrano vsega prebivalstva, iščimo največjo čast v izvršitvi te naloge do skrajnosti, pustimo v nemar vsako zavist in nevoščljivost, pač pa odločno zahtevajmo, da se naš položaj pravilno presoja, nas krivično ne natolcuje z oduševanjem in po vojni naj se nam dajo sredstva, upostaviti kmetijstvo kmalu zopet vsaj v prejšnji stan, kajti kmetijsko pridelovanje bo v prvi vrsti pripomoglo zaceliti glo-

boke rane, ki jih je zadala nesrečna svetovna vojna. v naše blagostanje!

V zmislu tega poziva naj se pomirijo oni družbeni udje, ki bodo morda neznatno prikrajšani, ker se mora

družba iz višjih razlogov zavzeti vsaj deloma tudi za neude, oziroma za kmetijsko pridelovanje cele dežele, kar končno pride nam vsem v korist.

Kmetovalci! Svoja žita ubranite pred snetjavostjo s tem, da namakate pšenično seme v raztopini modre galice, ali še bolje v razkuževalnem sredstvu „uspulum“, ki ga dobite pri kmetijski družbi. Navodilo, kako se postopa pri tem, se priloži vsaki pošiljati. Za razkuženje 100 kilogramov pšenice se vzame 200 gramov „uspuluma“.

Olje iz bukovega žira.

Leta, ko bukev dobro obrodi, so le redka. Tekoče leto se smatra kot tako, in ker nam splošno primanjkuje surovin za pridelovanje olja, moramo ta blagoslov božji izkoristiti v čim največji meri. O žiru kot dobri krmi za prasiče je „Kmetovalec“ že pisal*). Hočemo pa navesti tudi njegovo uporabo kot človeško hrano, t. j. za pridobivanje olja iz tega ploda.

Bukov žir ali bukvica ima v sebi do 28 % tolsče ali olja in se smatra kot eno najbolj oljnatih semen. Bukovo olje, ki je bilo v starih časih mnogo bolj znano nego dandanes, je čiste, belorumene barve, se ne suši in ima prijeten okus. Strdi se pri 17 °C in nam da mehko milo. Mnogokrat ga rabijo za potvarjanje in nadomeščanje mandeljnovnega in drevesnega olja in sestoji v glavnem iz oljne vrste olein in samo deloma iz stearina in palmitina.

Na Nemškem in Ogrskem so že davno stiskali olje iz bukovega žira, ki so ga rabili za zabelo. Tudi v vojnem času so Nemci uvideli važnost tega sadu za dobavo olja in njihove zbiralnice ga plačujejo zelo drago, kakor bomo spodaj opisali. Letos je pa žirovo leto in od vseh strani nam javljajo o posebni rodovitosti bukve. Žir pa povečini ostaja v gozdu in gnije, ker se le malokdo zmeni, da bi ga izrabil za krmo in za pridelovanje olja iz njega. Taka rodovitna leta je treba izkoristiti, kajti tako bogato obrodi bukev le vsakih 10 do 12 let. Letos je pa še posebno dobra letina, ki je ne smemo zamuditi, ampak pripravimo si deloma krmo za prasiče, deloma olje za domačo rabo, ko nam tako silno primanjkuje zabele.

Najboljše olje dobivamo iz žira, ako ga izluščimo in iztisnemo mrzlim potom brez tople vode. Malo neprijetnejši okus ima olje, ki ga pridobivamo iz neoluščenega žira in k temu upotrebimo še gorko vodo v svrhu lažje izločitve olja od žirovega sadu. Tako olje navadno rabimo za razsvetljavo, ali za napravo mila in v druge svrhe. Kot zabela je manj vredno. Tudi žirove pogače iz neoluščenega sadu so manj okusne kot krmilo in vežejo vsled večje množine čreslovine, ki se nahaja v žirovi kožici.

Preden torej pripravimo žir za izdelavo olja, moramo izbrati vse gluhe plodove, očistiti ga vse nesnage, oluščiti in najbolje je še odstraniti tudi rjavo vrhno kožico ploda, kar se da lahko napraviti. Ko smo tako pripravili bukov plod, ga zmeljemo na posebnih mlinih, oziroma zmečkamo, spravimo v posebne vreče in v teh v stiskalnico, da iztisnemo iz njega olje. V vrečah se napravijo iz ostankov žira pogače, ki jih je pa treba vsaj še enkrat pretresti in potem nanovo iztisniti, da

se pridobi še ostalo olje iz njih. Ostale pogače so še vedno oljate in jih porabimo kot izborna krmo za prasiče. To je v splošnem način pridobivanja olja iz žira.

Ne moremo pa izdelovati tega olja doma, ker nimamo za to primernih priprav, ampak je treba k temu uporabiti že obstoječe stiskalnice za olje. Najprimernejše je, če oddamo takim oljarnam (na Primorskem jim pravijo „torklje“) nabrani žir in se dogovorimo z njimi, da nam dajo primerno množino olja za to ali pa plačamo iztiskanje olja v denarju. Na Kranskem se nahaja več oljaren v Medvodah na Gorenjskem.

Naj bo še navedeno, kako skrbje vladne oblasti na Nemškem za izkoriščanje tega ploda v svrhu pridobivanja olja. Dne 30. julija t. l. je izšla naredba, ki določa oddajo bukovega žira posebnim deželnim zbiralnicam, ustanovljenim po poslovalnici za krmila. Kdor odda bukvico tem zbiralnicam, ima pravico dobiti:

1. za vsak kilogram žira po 1.65 M, t. j. v naši vrednosti po K 2.80;

2. razentega kakor si pač izbere, a) ali potrdilo, s katerim je pooblaščen v kaki javni oljarni podelati v olje za domačo porabo ravno tako množino bukovega žira, kakor ga je oddal zbiralnici; b) ali pa potrdilo, na podlagi katerega mu mora občina izdati nakaznico na jedilno olje, in sicer za šest odstotkov težine oddanega žira, torej za 100 kg oddanega žira 6 kg olja.

V navadnem prometu pa je določena najvišja cena za žir M 1.50 ali K 2.55, nad katero ceno se ta ne sme prodajati. Tu vidimo slučaj, da vlada plačuje višje cene, nego so dovoljene v prostem prometu. Posestniki bukovih gozdov morajo vsakemu dovoljevati prosto pobiranje žira in ne smejo pri tem nikomur delati težko.

Recimo, da delavec (tu prihajajo v poštev tudi ženske in otroci) nabere na dan 10 kg žira, dobi za to množino M 16.50 ali K 28 in k temu si sme podelati 10 kg žira za olje, iz katerega dobi približno 1½ kg olja, ali pa dobi nakaznico na šest desetink olja. Tako skrbijo v Nemčiji za izrabljenje žira v svrhu dobave zabele.

Kako je pa pri nas v Avstriji? Septembra 1916 je izšla naredba, ki določa, da se mora ves žir oddati centrali za krmila, ki ga je plačevala po 85 v kilogram. Uspeh je seveda popolnoma izostal, ker tedaj tudi ni bilo posebnega žirovega leta. Naredba iz l. 1917., ki se peča s prometom z divjim kostanjem in želodom, je bukov žir popolnoma prezrla. V letošnjem letu pa tozadevno ni še ničesar ukrenjenega in če se bo sploh kaj ukrenilo, bo to gotovo nezadostno in nepraktično, da bo uspeh izostal kakor navadno.

V 14. številu na str. 106. letošnjega „Kmetovalca“ je popisana bukov žir kot krma za prasiče. Dodati bi bilo k temu še, da so pogače, ki ostanejo pri podelovanju žira v olje, tudi zelo redilne, kajti vsebujejo od

*) Glej letošnji „Kmetovalec“ števil. 14. na strani 106.

18 do 36 %, beljakovin, 8,5 %, tolšče in 27 do 30 %, skroba. Njih skrobna vrednota znaša pri podelovanju izluščene bukvice 72, neizluščenih pa 44 kg od 100 kg. Žirovih pogač se nikakor ne sme krmiti konjem in oslom, kajti tiste vsebujejo strupeno snov „fagin“, ki povzroča zelo neprijetne posledice pri prebavi in celo zastrupljenje. Pokladati pa jih smemo govedi, ovcam in prasičem, toda tudi njim le v malih množinah. V glavnem se lahko poklada dorasli živini največ 2 do 2½ kg, mladi živini pa le 1 do 2 kg na dan in na glavo (računjeno za 500 kg žive teže). Pri prasičih povzročajo žirove pogače zelo okusen, pa tudi mehak špeh, če jih pokladamo v večjih množinah.

Z ozirom na navedeno se nujno priporoča vsem kmetovalcem in tudi nekmetovalcem, naj v čim največji meri izkoristijo letošnjo žirovo letino, naj pridno nabirajo ta plod deloma kot krmo za prasiče, deloma za izdelovanje olja. S tem si lahko veliko pomagajo v današnjih tako težavnih časih, ko primanjkuje zabele in krmil.

Izdelovanje skroba v gospodinjstvu.

Skrob (štirka) je snov, ki se nahaja v obliki drobnih zrn v celicah rastlin, zlasti v njih semenu (žitu) in tudi v nekaterih gomoljih ter plodih. V izločitvi skroba od drugih sestavin skrobnih rastlinskih delov obstoji izdelovanje skroba, ki se je v času pred vojno vršilo v tvorniških podjetjih, dasi so prej, enako kakor milo, izdelovali skrob tudi doma.

Za izdelovanje skroba rabimo v prvi vrsti riž, pšenico, turščico in krompir. Riž sedaj ne prihaja v poštev, ker ga nimamo. Iz pšenice skrob doma izdelovati ne gre, ker ga je težko ločiti od rastlinskega kleja. Tudi iz turščice skrob doma delati ne gre, ker delo ni enostavno in je to rokodelstvo, ki se ga mora razumeti.

Najlažje se dela skrob iz krompirja, ki sicer ni tako lep in bel kakor rižev ali pšenični, a njegova nekoliko temna barva se izboljša s pridevkom plavila.

Skrob iz krompirja se dela doma takole:

Sirov krompir, ki bodi popolnoma zrel, se olupi in temeljito opere. Olupljen sirov krompir se na en ali drug način prav temeljito zdrobi, najbolje je, če se ga nstrga ali z navadnim strgačem (ribežnom) zdrobi v kolikor mogoče redko kašo. Kaša sirovega krompirja se potem izpira, oziroma gnete z vodo, da se loči krompirjeva celičina od skroba, čegar zrnja pridejo v vodo. Zmes od krompirjeve kaše in vode se potem preceja skozi prav fina sita in končno skozi kako dovolj redko tkanino. Mleku podoben precedek se pusti v posodi vstaviti, čisti skrob je na dnu, tuje snovi se vstavijo nad skrobno plastjo in na vrhu je voda. Voda se previdno odlije, zgornja nečista plast se vnovič z vodo temeljito premeša in ponovno izpira in preceja, dočim je spodnja plast skoraj čisti krompirjev skrob, ki se na primeren način posuši in ki je prav dober skrob za domačo porabo.

To je kratko navodilo izdelovanja krompirjevega skroba doma in je seveda potrebna praktična izkušnja, če naj se pride do uspešnega domačega izdelovanja krompirjevega skroba.

Z ozirom na kakovost krompirja dá 100 kilogramov sirovega krompirja 12 do 18 kilogramov čistega skroba. Pri izdelovanju skroba se seveda krompir ne sme kuhati in tudi dobljeni skrob se ne sme sušiti v vročini, ki vročina izpremeni skrob v lepilo (klajster).

Še boljši, t. j. lepši in popolnoma bel skrob se da doma narediti iz domačega, t. j. pitomnega kostanja. Olupljen kostanjev plod se namaka nekaj ur v vodi, potem se prav fino zdrobi, n. pr. se na navadnem strgaču (ribežnu) nstrga. Tako dobljeni kaši se pri-meša toliko vode, da nastane ne prerediti močnik. Ta močnik se s čistimi rokami, ki niso nič mastne, dobro pregnete in potem precedi skozi kako ruto. Odcejeno skrobno goščo se zopet dene v svežo vodo in naposled odcedi. Prilivanje sveže vode in odcejanje skroba je potem toliko časa ponavljati, da končno odteka čista voda. Nato se dobro odcejen skrob razprostre po kaki gosti beli tkanini, da se na zraku dobro posuši. Pri sušenju skroba je paziti, da ne pride blizu prah ali saje. Posušen kostanjev skrob je hraniti v zaprti posodi. Prav narejen škrob iz žlahtnega kostanja je tako dober kakor najfinejši, pred vojno kupljeni; saj so v starih časih nune v samostanih svoje kolarje in avbe skrobale edinole z doma izdelanim kostanjevim skrobom, ki so bili na glasu zaradi lepe, bele barve in velike togosti svoje poskrobane noše.

Iz divjega kostanja se dela skrob na enak način, toda nima lepe barve in ni posebno poraben, če se ga ne zna dovolj obeliti, kar je pa zelo težavno in le s posebnimi pripravami mogoče.

Kako se napravi stanovitni sadjavec.

(Dalje.)

Sadjavec je tudi sila občutljiv napram raznim glivam, posebno proti očetni glivi. Stroji naj bodo torej taki, da se lahko najpopolneje snažijo. Če se leseni deli namažejo z vročim parafinom in se ta z razbeljenim železom ali s plamenom vžene še bolj v les, je natančno mazanje še mnogo boljše. Pri teh strojih, kakor sploh pri vseh pripravah, ki se rabijo pri napravljanju sadjevca, zlasti pri onih, ki z njimi pride sok v dotiko, se tudi ne sme štediti z vrelo vodo, če niso namazani s parafinom. Po vsakovrstni porabi naj se dobro splaknejo, nikakor pa jih ni pustiti, zlasti v toplem vremenu, dalj časa mokre od soka. Pri napravljanju sadjevca mora sploh vladati mnogo strožja snaga kakor pri napravljanju vina iz grozdja. Ker je sadjavec podvržen raznim boleznim, so sicer vsa druga sredstva zaman.

6. Kaj se zgodi z namletim sadjem.

Najbolj podvržen boleznim je hrušavec, zlasti očetna gliva se v njem kaj rada naseli. Posebno je nevarno, če se namlete hruške nekaj časa, zlasti v toplem vremenu, puste na zraku. Takoj ti drozga cika, in potem imaš že preje kal boleznim kakor mošt. Dasi-ravno je sicer zelo koristno, če se drozga nekaj časa pred stiskanjem pusti, da stoji, vendar se mora s hruševimi drozgi takoj na stiskalnico. Bolje je druge koristi pogrešati, kakor pa pokvariti pijačo.

Jabolčna drozga pa ni tako silno občutljiva. Če jo pa nekaj časa pustimo, da stoji, povre sok deloma že na tropinah. Posledica tega je, da se drozga da bolje iztisniti, da potegne mošt več snovi iz tropin, vsled česar dobi boljši okus, se laže čisti, bolje povre itd. Virtemberške moštarnice imajo vobče navado, da jabolčno drozgo puste stati po 24—48 ur. V toplem času je pa to nekoliko nevarno. Večina kazi sadjavec po naših krajih očetna kislina. Ta pač zelo neprijetno vpliva na okus, povzroča, da vino kalno ostane, da ne povre dobro itd.

Neprijetni okus sadjevca po naših krajih moramo pač večidel pripisovati glivi očetnici, ki jo naše moštarne podpirajo z nesnago in z nemarnim postopanjem. V takih slučajih je že bolj nevarno puščati drozgo dlje časa neiztisnjeno. Če je pa natančnost in snaga vladala že preje povsod, tedaj je zaradi premnogih velikih koristi zelo umestno tako postopanje. Če leži drozga prosta v pokriti kadi, se mora večkrat dobro premešati, da se ne napravi klobuk. Čimbolj tropine v kadi potisnemo pod površje soka s pomočjo pokrova, kakor se n. pr. kisló zelje pritisne, tem bolje je. Zelo varno je tudi, če sode, ki imajo vratca, postavimo pokonci. Pri odprtih vratcih zmečemo drozgo v nje, vrata zapremo, namesto čepa pa vzamemo kipelno veho ali vsaj s peskom napolnjeno vrečico. Tako smemo pustiti drozgo brez skrbi po več dni. Kdor to poskuša ter obenem uvaža vse že preje navedena pravila, zlasti glede snage, se bo hitro prepričal o koristi takega postopanja.

7. Stiskanje.

Stiska se v stiskalnicah, kakršnih je premnogo vrst. Teh tukaj ne kaže opisovati. Omenimo le toliko, da novodobne, zlasti hidravlične, stiskalnice dandanes prevladujejo v večjih moštarnah. Tudi po naših krajih se bodo sčasoma razširile bolj moderne stiskalnice, ki bodo iz raznih razlogov bolj služile kakor naše stare, nerodne. Mimogrede pa omenim, da delovanje stiskalnice ni odvisno le od silnega in stanovitnega pritiska, marveč mnogo bolj od tega, ali sok lahko odteka ali ne. V starih, le iz 4 desk zbitih koših sadna drozga najbolj kljubuje. Sok ne more lahko odtekati odznotraj, pa rine vun tudi tropine. Koše je treba vsaj toliko predelati, da more sok odtekati kolikor najbolj mogoče. Odtok odznotraj zelo olajšujejo iz vrb spletene ali iz blanž zbite vloge, ali vsaj butarice iz obeljenih vrb, ki se jih med vlaganjem tropa položi vmes čim več, tem bolje, tako, da sok od znotraj lahko uhaja.

Stisnjene tropine se predrobijo še enkrat ter ali takoj zopet stiskajo, ali pa se predrobilene zmečejo v kad, nekoliko poškopijo z vodo, n. pr. na 100 kg tropin 10—20 litrov vode, pokrijejo s pokrovom, pa čez 12 ur zopet stiskajo. Če so se z vodo poškopile, je treba, da se dene drugi mošt posebej.

8. Dodatek vode.

Nekateri pač trdijo, da na vsak način spada v sadjavec voda, da ga bolj čisti i. t. d. To so pač le bajke. Voda je le voda. Z njo pomnožimo sicer sadjavec, a razredčimo obenem sladkor, kislino itd., sploh vse snovi, ki delajo jabolčnik krepak, uporen proti boleznim itd. Za kupčijo ali sploh sadjavec, ki ga hočemo imeti dalj časa, pustimo le brez vode. Kdor ga hoče piti z vodo, mu je primeša lahko pozneje. Opustimo pa vražo, da voda izboljšuje sadjavec. Če že hočemo za domačo rabo več pijače, nalijemo na tropine nekoliko vode, a kar je damo čez 10 l na 100 kg tropin, moramo pač za vsakih 100 l vode pridejati 10 kg sladkorja, sicer dobimo preprazno pijačo; vode v posodah in kletih, ki stanejo denar, pač ne bomo hranili. Če je pa sadni sok samposebi preveč kisel, n. pr. ribezov, agrasov, včasih tudi sok prerano odpadlih jabolč itd., se mora kislina pač razredčiti z vodo; v tem slučaju se pa mora tej mešanici dodati toliko več sladkorja. Potreba vode se torej pokaže le v posameznih slučajih, kar pa za narodnogospodarsko važno napravljjanje sadjevca iz jabolč in hrušek ne hodi v poštev.

(Konec sledi.)

O bistvu alkoholnega vrenja (kipenja) in o rabi čistih vinskih drož pri pridelovanju vina.

Spisal ravnatelj dež. kmet.-kem. poskušališča in preskuševališča živil za Kranjsko **ing. chem. Jakob Turk.**

(Dalje.)

V normalnih razmerah se razmnožitev drož vrši le na omenjeni način. To pa ni edini način razmnoževanja drož, ker nas izkušnje in opazovanja uče, da se raznovrstne kvasne glivice pri neugodnih hranitbenih in drugih življenskih pogojih razplodujejo tudi s *troši*. Troši pa nastanejo le tedaj, če drože živijo pri zadostni vlagi in zadostnem zračnem pritoku izven tekočin. V tem slučaju se vsebina kvasne stanice skrči ter se v njej napravi po več okroglih in zrnatih stvorov, ki se vsak obda s krepko *trošno* kožico. Take stvore imenujemo *troše*, in so ti proti vnanjim vplivom izredno trpežni. Če zdaj nanese slučaj, da pride kvasna stanica s troši v kipelno tekočino, tedaj se troši napno in se vsled tega stanična kožica ali mrenica razpoči. Troši se s tem osvobodijo in začno kliti ter stvarjajo tako kvasne stanice prvotnih oblik. Stvarjanje trosov se pa nikdar ne vrši v moštu samem in ima zaradi tega ta oblika drož pri pridelovanju vina le toliko pomena, koliko se stvarjajo troši v vinogradnih tleh. Kot troši prezimijo namreč drože naravnost izborna in jih potem zanese veter ali jih pa zanesejo žuželke (ose) na grozdje, ko zopet zori. Z grozdem pridejo končno te drože tudi v mošt, kjer začno in završijo kot budilke vrenja svoje delovanje.

Sposobnost in hitrost razmnoževanja drož sta izredno veliki in sta v izdatni meri odvisni od ugodnosti pogojev, ki se drože pod njimi hranijo in razvijajo. Če je v moštu mnogo kvasnih hranil in če ni mošt prezgoščen, potem se drože v njem množijo z veliko naglico. Vendar je pa v tem oziru merodajna tudi toplina. Najugodnejšo toplino za najhitrejšo razmnoževanje drož je iskati pri 30 do 35° C, in v meri, kako toplina rase ali pada, je tudi razrast drož vedno manjša. Pri 0° C se pojavi življenje drož popolnoma in pri 40° C skoraj popolnoma ustavijo. Vendar se ne sme misliti, da je pri 0 in 40° C konec življenskemu delovanju drož, oziroma da pri označenih tolinah drože poginejo, kajti one žive še nadalje, ne da bi vidno kazale življenske pojave. Za usmrtilcev drož je namreč potrebna mnogo nižja in višja toplina. Vendar se lahko reče, da je odpornost drož proti nizki toplini mnogo večja kakor v nasprotnem slučaju. Drože morejo zmrzniti, ne da bi jim škodovalo, dočim pri 55° C v prav kratkem času poginejo. V alkoholnih tekočinah in pijačah pa drože poginejo celo že pri 45° C, ker strupenost alkohola podpira vročino. Najprimernejša toplina pri zvrševanju vinskega pridelovanja pa leži okoli 25° C, ker pri višji toplini mošt preburno kipi, vsled česar izgubi mnogo snovi in je poleg tega preburno kipenje tudi nepopolno. Nastavilo pa naj bi se kipenje mošta pri 15° C, ker se med kipenjem mošt sam primerne segreje. — Razen življenskih pogojev in pa topline so še druge okoliščine, ki omejujejo sposobnost in hitrost razmnoževanja drož. Tako n. pr. 1% alkohol, ki nastaja pri alkoholnem vrenju, že izdatno zadržuje hitrost razmnoževanja drož, in v meri, kakor se množi alkohol, pada njih hitrost razmnoževanja ter se pri 14 do 15 prostorninskih odstotkih alkohola razmnoževalna sposobnost drož vobče prekinje. Čez 18 pro-

storninskih odstotkov pa drože sploh ne morejo proizvajati alkohola. — Velik vpliv na razmnoževalno sposobnost in hitrost ima tudi gostost kipele tekočine. Najugodnejša gostost mošta je, če vsebuje 20 do 25 % sladkorja. Čimveč vsebuje mošt čez označeno mero sladkorja, tem manjša postajata razmnoževalna sposobnost in hitrost in s tega tudi kipele moč drož, ki končno popolnoma prestopi. Iz tega si lahko razlagamo, zakaj sladke tekočine in sladki sokovi, ki vsebujejo nad 60 % sladkorja, sploh ne kipe in zakaj mošt, in še zlasti mošt iz izbranega grozdja, ki je presladak, nepopolno in prav počasi pokipi.

Kljub vsem zaprekam pa, ki se stavijo v praksi nasproti življenjskemu delovanju drož, je njih razmnožitev v moštu izredno velika. Kako velika more biti razmnožitev drož v pravih razmerah, nam pojasnjuje navedbe Wortmannove, ki je izračunal, da more od ene same prvotne kvasne stanice nastati pri 24° C v 24 urah 4096 stanic, če se klitje stanice izvrši vsaki dve uri, kar odgovarja resnici. To pa je, kar nam pojasnjuje izvir nešteti milijonov kvasnih stanic v litru kipečega mošta. Ravno iz tega si pa tudi razlagamo, kako in odkod prihaja, da morejo neskončno majhne drože izvesti tako mogočne izpremembe v moštu. Svojo neznatnost drože namreč nadomeščajo s svojim silno velikim številom.

Glede *dolgotrajnosti življenja drož* je omeniti, da zavisi od kakovosti drožnih vrst samih. Nekatere drože vzdržijo v tem oziru jako mnogo, druge pa prav malo. Vendar so pa tudi razmere, ki drože v njih žive, merodajne in je v tem oziru odločilna zlasti stopnja vlage. Če se kvasne stanice posušijo, tedaj usahnejo in prav kmalu poginejo. Trpežne oblike drož se pa ohranijo v tleh leta in leta, ne da bi izgubile življenjsko sposobnost, ki jo v tem slučaju pridobijo s stvarjanjem trosov. Če so razmere z ozirom na vlago in hrano količnik ugodne, potem se večina kvasnih vrst vzdrži desetletja pri življenju, četudi se pod takimi pogoji kaj rade izprevržejo.

Za tvorbo svojih teles in za razvoj svojih življenjskih opravil potrebujejo drože celo vrsto *hranin* (*hranilnih snovi*). Vse te hranine zajemajo drože pri pridelovanju vina iz mošta, ki jih vsebuje skoraj vedno v zadostni množini.

Poleg vode hodi za hranjenje drož *sladkor* v prvi vrsti v poštev. V grozdju in torej tudi v moštu je sladkor v obliki *grozdnega* in pa *sadnega sladkorja*, in sicer znaša njegova povprečna množina v moštu 15 do 20 %. — Poleg *grozdnega* in *sadnega* sladkorja morajo vinske drože pokipeti tudi trsni, oziroma pesni sladkor. To svojo lastnost imajo drože od neke dušičnate snovi, ki ji pravimo *invertin* in ki more pretvarjati trsni (pesni) v kipele *invertni sladkor*. *Invertin* je zakvasec (ferment), ki nastaja v kvasnih stanicah; njegove lastnosti se krijejo z onimi zakvasca *maltaze*, ki pretvarja *sladni v grozdni sladkor* in ga usposablja za kipeenje. Tudi *laktaza* je zakvasec, ki izpreminja *mlečni sladkor*, tako da postane sposoben za kipeenje. Redke so pa one vinske kvasne glivice, ki vsebujejo *laktazo*, in jih je zaradi tega tudi prav malo, ki bi mogle pokipeti mlečni sladkor. — Od sladkorja potrošijo drože kvečjemu 5 % za svoje hranjenje. Vse ostali sladkor, kar ga je v moštu, služi pri alkoholnem vrenju za tvorbo alkohola in ogljikove kisline.

Izredne važnosti za hranjenje drož so *dušik vsebujoče snovi* mošta, in od teh so še posebne

pomena *beljakovine*. Beljakovine, kar jih ne potrosijo drože pri svojem hranjenju, postanejo sčasoma netopljive ali pa se spojijo s česlovino v netopljive spojine in se potem izločijo in vsedejo na dno ter tako mnogo pripomorejo, da se vino očisti. Posledica tega je, da je v vinu čedalje manj dušičnatih snovi, in to more zopet imeti za posledico, da se nanovo vpeljano kipeenje ali prekipeenje vina, če bi se moralo izvršiti, popolnoma ponesreči, ker drožam primanjkuje za hranjenje potrebni dušik in se jim stem vzame sposobnost za razmnoževanje in kipeenje. Z dodatkom amonijevih soli se temu lahko odpora.

Velike važnosti za hranjenje drož so tudi *rudninske* (*mineralne*) *snovi* mošta. K tem je prištevati raznovrstne spojine organskih in neorganskih kislin z alkalijami, z alkaličnimi zemljami in pa s kovinami. Od teh prevladujejo v moštu *vinsko* in *fosforovokisl* *kali* in pa *žveplenokisl* *magnezij* in zavzemajo obenem najvažnejše mesto pri hranjenju drož. Drože potrebujejo za svoj življenjski primeroma prav malo rudninskih snovi. V moštu je njih množina različna in znaša v povprečno 4 %.

Proste kisline, *česlovina* in pa *vonjave* ali *dišične*, ki so vselej v moštu, ne pomenijo dosti pri hranjenju drož; pač pa je od njih v veliki meri odvisen značaj pokipelega mošta, oziroma vina. Vendar pa je gotova množina prostih kislin in česlovine za pravilno pokipeenje mošta in poznejše zorenje vina potrebna, ker so nedogotovljeni kipeleli proizvodi, če jim primanjkuje prostih kislin in česlovine, prav primerno zarezališče raznovrstnih vinskih škodljivcev, in to še zlasti tedaj, če je v vinu še kaj sladkorja.

Glavna stvar pri hranjenju drož je pa *voda*. To se da posneti že iz dejstva, da sveže drože vsebujejo do 80 % vode. Voda pa ne služi samo za ustrojstvo kvasnih stanic, ampak z njo, oziroma v njeni raztopini zajemajo drože vse ostale hranine za svoj življenjski razvoj. Iz tega si lahko razlagamo, zakaj ne morejo kipeleli prezgoščene sladke tekočine in prezgoščeni sladki sokovi, četudi vsebujejo vse ostale kvasne hranine. Takim tekočinam in sokom primanjkuje namreč vode, in zato se ne sme iti pri napravi mošta — in to velja še zlasti za mošt iz izbranega grozdja — preko gotove gostote, ker sicer mošt nepopolno pokipi in so potem tudi vinski proizvodi nedogotovljeni in v mnogih ozirih pomanjkljivi ter prav vsled tega podvrženi raznim boleznim.

Prav tako, kakor vsi ostali živi organizmi, *dihajo* tudi drože in potrebujejo za dihanje *zraka*, oziroma *kisika*. Za razvitje svojih življenjskih sil potrebujejo namreč tudi drože moči, ki jo zajemajo iz gorkote, ki nastaja, ko vsled dihanja drož zgorevajo ogljik vsebujoče snovi v ogljikovo kislino in vodo. Za dihanje, oziroma za zgorevanje in dobavo gorkote potrebni kisik zajemajo drože iz zraka, ki ga je spočetka v moštu v obilni meri. Ko se pa potroši zračni kisik v moštu, potem se drože omejujejo na pretvorbo sladkorja v alkohol in ogljikovo kislino, pri čemer nastaja tudi gorkota, ki jo drože porabijo za razvoj svojih življenjskih procesov.

Po navedbah Wortmannovih sestoji suha tvarina drož iz 97,5 % organskih snovi in iz 2,5 % pepela (*rudninskih snovi*). Iz tega se vidi, da je kvasna stanica, če se prezre voda, zgrajena poglavito iz organskih snovi. Drože ne vsebujejo listne zelenine (klorofila) in se zaradi tega ne morejo hraniti izključno z neor-

ganskimi snovmi, ker to lastnost imajo le zelene rastline in se zavoljotega hranijo samo z rudninskimi snovmi. Zato pa morajo drože dobivati za svoj živež organsko hrano, in to zajemajo vinske drože iz mošta, ki je itak organskega izvira. Te beljakovine moremo pri hranjenju drož nadomestiti z amonijevimi solmi.

(Dalje sledi.)

VOJNE ZADEVE in NAREDBE.

Najvišje cene za nadrobno prodajo zelenjadi.

(Ukaz c. kr. dež. predsednika za Kranjsko z dne 16. sept. 1918, št. 29.667.)

§ 1.

Pri nadrobni prodaji na polju pridelane zelenjave tuzemskega pridelka se ne smejo preseči sledeče najvišje cene za 1 kg zdravega, za trg sposobnega, očiščenega blaga, in sicer: zelje in ohrovt brez storžev, korenje, pesa, repa in čebula brez peres, oziroma slame:

p r i p r o d a j i	Na trgu ali v prodajalni	
	K	v
1.) zelja (belega)	—	76
2.) ohrovta	—	90
3.) zelenega ohrovta (kodrastega, pernatga ali zimskega ohrovta)	—	94
4.) vrtnega korenja (rdečega) in navadnega korenja (rdečega)	—	86
5.) korenja (rumenega ali belega)	—	70
6.) pese	—	66
7.) strniščne repe	—	66
8.) rdeče pese	—	76
9.) čebule	2	—
10.) česna	2	80

§ 2.

Prestopki tega ukaza se kaznujejo po § 5. z morebitno uporabo § 6. naredbe c. kr. urada za prehranjenje ljudi z dne 6. septembra 1918, drž. zak. št. 329.

§ 3.

Ta naredba je v veljavi od 16. septembra t. l. dalje.

Za c. kr. deželnega predsednika:

Laschan s. r.

Prepoved ročnih mlinov.

C. kr. trgovsko ministrstvo je sporazumno s kmetijskim ministrstvom izdalo naredbo z dne 11. septembra t. l., št. 335., o ureditvi prometa z ročnimi, oziroma domačimi mlini. Pod tem se razumejo vse vrste domačih, ročnih univerzalnih mlinov in mlinov za drobljenje ter sploh priprave, ki se rabijo v svrhu mletja ali drobljenja žita in stročnin. Poraba takih mlinov za pripravo človeških hranil

je prepovedana, za pripravo krmil pa dovoljena. Urad za ljudsko prehrano sme pooblastiti deželno politično oblast, da v izjemnih slučajih in le za posamezne dele dežele dovoli izjeme te prepovedi.

Za dobavo ročnih mlinov je treba dobiti posebno dovoljenje od politične oblasti, ki ga ta izdaja le na ime posameznika.

Tvornice ročnih mlinov kakortudi trgovci z njimi morajo natančno navesti izkaz vseh takih strojev in so v tem oziru podvrženi nadzorstvu politične oblasti. Ta uvede v svojem okraju popis vseh ročnih mlinov, ki jih morajo naznaniti lastniki brez izjeme.

Vsako priporočanje takih mlinov po časopisih je zabranjeno, kakortudi njih razpečavanje potom potnikov. Občinske oblasti morajo podpirati izvršitev tega zakona. Prestopki se kaznujejo z globami do 20.000 K in z zaporom do 6 mesecev.

Najvišje cene za nadrobno prodajo krompirja.

(Ukaz c. kr. dež. predsednika za Kranjsko z dne 20. sept. 1918, št. 23.341.)

§ 1. Pri nadrobni prodaji krompirja avstrijske letine 1918, to je, kadar se prodaja pod enim metriskim stotom porabnikom, se do preklica ne smejo preseči za en kilogram zdravega, primerno suhega krompirja brez prsti in kali naslednje najvišje cene:

Pri prodaji:

- 1.) rogljičarja 66 vin.,
- 2.) vseh drugih vrst krompirja . . . 36 „

§ 2. Za nadrobno prodajo krompirja določena najvišja cena se tudi pri vseh drugih prodajah krompirja avstr. letine ne sme preseči.

§ 3. V Avstrijo uvožen krompir se sme v nadrobni prodaji prodati samo za najvišjo ceno, ki je določena za tuzemski krompir.

Izjeme so dopustne le z dovoljenjem c. kr. urada za ljudsko prehrano.

Prestopki se kaznujejo z globo in zaporom.

Ta ukaz je veljaven od 20. septembra 1918.

Promet s krompirjem za saditev.

(Min. naredba z dne 15. avgusta 1918, drž. zak. št. 304.)

V ukazu kmetijskega ministrstva glede prometa s krompirjem za saditev, se razločujejo tri vrste krompirja, in sicer:

- a) izvirno vzgojeno krompirjevo gomolje;
- b) druga posaditev izvirnega semena in dobre, izkušene domače vrste;
- c) navadni krompir za saditev.

Pod a) navedena vrsta krompirja podlega pridelilni komisiji za določitev setve.

To vrsto krompirja smejo gojilci prosto prodajati le, če imajo dovoljenje od naznačene komisije, katera tudi določi prodajne cene. Dovoljenje za prodajne cene za izvirno semensko gomolje izdaja kmetijsko ministrstvo in velja do 15. maja 1919.

Vsako odprodajo je tekom treh dni naznaniti vojnemu žitnemu zavodu.

Pod b) naznačeno vrsto krompirja more posestnik oddati le potom vojnega žitnega zavoda. Za to vrsto lahko zahteva posestnik razen sprejemne cene tudi še, in sicer

do 31. decembra 1918 doplačilo do 12 K, od 1. januarja do 15. maja 1919 pa doplačilo do 16 K za 100 kg.

Pod a) in b) naznačene vrste krompirja se smejo uporabljati do 15. maja 1919 le za saditev.

Izmenjava krompirja je mogoča med samopreskrbovalci v okrožju ene in iste občine le z dovoljenjem župana, med raznimi občinami z dovoljenjem politične okrajne oblasti in med občinami raznih političnih okrajev ali pa dežel le z dovoljenjem politične deželne oblasti. Pri tej izmenjavi se lahko zahteva za boljše blago doplačilo do 3 K za 100 kg. V vseh teh slučajih je obvestiti Vojni žitni zavod.

Kdor nima sam dovolj krompirja za seme ali pa hoče izmenjati svoje seme, dobi isto od Vojnega žitnega zavoda po navadnih cenah, h katerim pa mora doplačati po 4 K za 100 kg.

Vsak pridelovalec semenskega krompirja jamči za pristnost imenovane vrste in za kakovost semenskega blaga.

Dnevna uporaba sena in slame za prehrano domače živine.

(Ukaz c. kr. dež. predsednika za Kranjsko z dne 20. jul. 1917, št. 21.379.)

§ 1. Naredba c. kr. urada za ljudsko prehrano za-
ukazuje, da smejo posestniki domačih živali od svojih zalog
sena in slame dnevno in za vsak komad nižje navedenih
živali pokrmiti največ sledeče množine, in sicer:

za konje in govedo čez dve leti starosti . . .	10 kg,
" " " " od enega do dveh let . . .	6 "
" " " " do enega leta . . .	4 "
" koze in ovce (drobnico) . . .	2 "

Med časom, določenim od okrajne politične oblasti,
v katerem se izvršuje paša ali porablja zelena krma, se
sme pokrmiti le polovica gori navedenih in dovoljenih
največjih množin. Izjeme se dovoljujejo le za delovne konje
in delovne vole.

Ako razpolagajo posestniki konj z ovsom, se ima
zmanjšati dovoljena množina suhe krme za 2 kg za 1 kg
pokrmljenega ovsu.

Slama se sme rabiti za nastiljo le tam, kjer ni druge
stelje; poraba pa ne sme presegati na dan in za eno žival,
in sicer:

za konja ali govedo največ . . .	2 kg
za kozo ali ovco največ . . .	1 "

§ 2. Prestopki tega ukaza se kaznujejo po § 23. na-
redbe c. kr. urada za ljudsko prehrano z dne 29. maja
1917, drž. zak. št. 243., z globo do 5000 K ali z zaporom
do šestih mesecev.

§ 3. Ta ukaz je v veljavnosti od 20. julija t. l.

Promet z zelenjavo.

(Min. naredba z dne 26. avgusta 1918, drž. zak. št. 314.)

Pošiljkatve zelenjave po 20 kg ali več potom železnice
in ladij, so dovoljene le v slučaju, če je prevoznim po-
pirjem priloženo tudi prevozno dovoljenje.

Za pošiljatev čebule in česna mora biti brez razlike
teže, priloženo tako dovoljenje; isto velja tudi za pošiljatev
zelenjave sploh, ki so določene za izvenavstrijske postaje.

Navedene določbe se tičejo pošiljatev, ki prihajajo
iz Ogrske, Bosne, Hercegovine in izven države.

Za prevoznjo zelenjave po vodi in potom voz, je po-
treba prevozno dovoljenje. Dovoljenja izdaja poslovalnica
za zelenjavo in sadje urada za ljudsko prehrano na Dunaju,
ali pa enaka poslovalnica v deželi.

Kdor tako pošiljatev izvrši, mora tekom 24 ur na-
znaniti isto dotični poslovalnici.

Prestopki te naredbe se kaznujejo z globo in zaporom.

Promet s krmsko peso.

(Min. naredba z dne 19. sept. 1918, drž. zak. št. 341.)

Ministrski naredbi, glede prometa s svežimi kakor-
tudi posušenimi krmskimi pesami, podlegajo vse vrste
krmske pese, dalje krmsko korenje in krmska sladkorna
pesa.

Kmetovalci smejo z doma pridelano krmsko peso
krmiti svojo živino in jo v kolikor jo potrebujejo za do-
mačo uporabo, vkisati.

Poslovalnica za krmila urada za ljudsko prehrano je
primorana sprejeti nji ponudeno blago in ga plačati naj-
višje po sledečih cenah:

za svežo krmsko peso in krmsko sladkorno peso . . .	8 K
za sveže krmsko korenje	10 "
za sušeno krmsko peso različnih vrst s 12 % vode . . .	85 "

Za slabše blago je cena primerno nižja.

Pesa, ki prihaja od zunaj naše državne polovice, se
ima tekom 8 dni ponuditi v nakup poslovalnici za krmila.

Prevoz po železnicah in parnikih je dovoljen le s
posebnim prevoznim dovoljenjem.

Prestopki se kaznujejo z globo in zaporom.

Naredba je v veljavi od 14. septembra 1918.

VPRAŠANJA in ODGOVORI.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko
družbo kranjsko ali na uradno "Kmetovalca", se načelno odgovarja le v
"Kmetovalcu". Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med "Vprašanja in
odgovore", na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka
za odgovor. Odgovarja se edino na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom;
brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se
vržejo v koš. V "Kmetovalcu" se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčeve
ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki
odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na
poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi
odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti
znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska,
se ne odgovarja v "Kmetovalcu", ampak le pisмено, če je pisamu
priložena 1 K v znak kot prispevek k družbenemu pokojnins-
skemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo
biti le splošne vsebine, kajti uradništvo ne more poznati vseh, včasih zelo
važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 126. Kako se dela skrob (štirka) doma
za domačo rabo iz tistih pridelkov, ki so na razpolago n.
pr. iz krompirja ali pšenice, ker se sedaj škroba nikjer
več ne dobi? (F. S. v Z.)

Odgovor: Na Vaše vprašanje odgovorimo s posebnim
spisom, ki je objavljen v današnji številki "Kmetovalca".

Vprašanje 127. Ali ima res bliskanje kaj vpliva
na ajdino letino? Tu pri nas je namreč razširjeno mnenje,
da močno bliskanje škoduje, kadar ajda zori. (I. P. v Č.)

Odgovor: Da bi imelo bliskanje kaj vpliva na ajdino
letino, kadar ajda cvete, oziroma zori, je vraža ali prazno
domnevanje, ki prihaja od napačnega opazovanja. To do-
mnevanje ima namreč res nekaj podlage, toda pravi vzrok
je drugje iskati. Cvetje od ajde se že samonasebi zelo
težko oplodi, in sicer vedno le s prenašanjem oplojeval-
nega prahu po žuželkah, predvsem po čebelah in čmrlih.
V letih pa, kadar je veliko dežja, torej tudi veliko neviht,
ki so največkrat spremljane z bliskom, pa dež in hladno
vreme ovirata izletavanje čebel, zato se v onih letih ajda

slabo oploja ter zato tudi slabo obrodi. Iz tega sledi, da so nevihte v zvezi z bliskanjem ovira dobri ajdini letini, toda vzrok ni blisk, ampak vreme, ki razne oplojevalne mrčese ovira vršiti svoje delo.

Vprašanje 128. Letos so v našem kraju mačke skoraj splošno iz neznanega vzroka poginjale ter vprašam, kaj utegne biti temu vzrok? (L. P. v C.)

Odgovor: Ne da bi večak eno ali več poginoli mačk raztelesil in poiskal vzroka njih smrti, se ne da nedvomno povedati vzroka tamošnjemu splošnemu poginjevanju mačk. Vendar se da precej gotovo domnevati, da utegne biti vzrok garjavost, ki mačke silno muči in navadno tudi umori. Garjavost je nalezljiva in se v vaši hitro prenaša od živali do živali. Zdravljenje garjavih mačk je silno težavno, ker se na garjah bolne mačke skrivajo, nereda prihajajo k ljudem in slednjič kje skrite poginejo.

Vprašanje 129. Koliko časa je svinja breja? (J. O. v B.)

Odgovor: Nobena žival ni določeno število dni breja, temveč ena stori poprej, druga pozneje, zato se sme govoriti le o povprečni dobi nosečnosti. Svinja je breja najmanj 109 in največ 133 dni ter se računi, da je povprečno približno 120 dni breja. Praktični kmetovalci računijo, da je svinja približno 17 tednov breja ali pa kar je še lažje zapomniti: tri mesece, tri tedne in tri dni.

Vprašanje 130. Kako je pravilno ravnati pri porodu svinje, ali naj se namreč ravnokar skoteni pujski pri svinji puste ali pa naj se najprej vsi odstranijo? Pri nas pravijo, da je novorojene pujske najbolje pustiti pri svinji, in če hoče svinja pujske požreti, bo le enega ali dva, a druge bo pustila pri miru. (J. O. v S.)

Odgovor: Pravilno je novorojene pujske svinji sproti jemati, jih dajati kam na toplo n. pr. v kak jerbas v mehko seno ter jih svinji šele podložiti, ko je storila vse pujske ter je vse pospravljeno in posnaženo. Ni res, da bi hudobna svinja pojedla kvečjemu enega ali dva pujska in druge pustila, ampak taka svinja se navadno loti vseh, zlasti če pride enkrat naokus. Pri skoteči svinji je celo paziti, da se sproti odstranjuje tudi trebilo, ki ga svinja kaj rada požre, drugače jo spravi trebilo naokus in se pozneje loti pujskov samih.

Vprašanje 131. Otresel sem svoje hruškovo drevo, pa je nekaj hrušek padlo na sosedov svet, a sosed mi ni pustil pobrati sadja, temveč ga je sam spravil. Drevo stoji blizu sosedovega sveta in nekatere veje visijo nekoliko nad tem svetom. Ali smem v tem slučaju zahtevati od sosedu ono sadje, ki je pri otrešanju padlo raz moje drevo na njegov svet? (B. P. v L.)

Odgovor: Po zakonu se presoja lastninska pravica drevesa, ki stoji na meji ali blizu meje, po prostoru, kjer se nahajajo njegovi podzemeljski in nadzemeljski deli. Vaše hruškovo drevo sicer stoji na Vašem svetu, vendar blizu meje in sami priznate, da nekatere veje vise nad sosedovim svetom. One korenine, ki segajo v sosedovo zemljo in veje, ki vise nad sosedovim svetom, so vsekakor sosedove ter jih sme izkopati, oziroma veje posekati ali kakorkoli porabiti in je torej tudi sadje, ki rase na teh vejah sosedovo. Če ste to hruško otreli in so padale hruške na sosedov svet, so tiste, ki so od vej nad sosedovim svetom, njegove, a druge so Vaše. Vi nimate pravice stopiti na sosedov svet, imate pa pravico od sosedu zahtevati, izročitev onega otrešenega sadja, ki je brezdvomno Vaše. Če Vam sosed Vaših hrušek noče izročiti, ga morete tožiti na izročitev, oziroma na plačilo vrednosti dotičnega sadja. Pri tem seveda nastane velika težkoča določiti, koliko otrešlega sadja je Vašega in koliko je sosedovega. Nujno Vam priporočamo

malenkostno zadevo pri miru pustiti, ali pa vsaj dobro premisliti, preden se spustite v kako dvomljivo in drago pravdo, kajti taka pravda naredi sovraštvo med sosedi, ki ima za posledico navadno večjo škodo kakor pa zadeva, ki je povzročila prvi prepir. To zlasti velja v Vašem slučaju, kjer se bržkone ne gre za nikako veliko množino hrušek, torej za prav neznatno vrednost.

Vprašanje 132. Kako se pravilno in z uspehom prideluje seme strniščne repe na kak drugačen način, kakor je pri nas običajen, kajti s saditvijo pomladi prezimljenih gomoljev od repe v svrhu dovolj zgodnje pridelave dobrega repnega semena nimam nobeno leto pravega uspeha in tudi veliko neprilik, ker ni vedno primeren solnčni prostor na razpolaganje, repne cime oklujejo kokoši ter tudi drugi ptiči in je pridelek semena zelo pičel? (S. S. v P.)

Odgovor: Pridelovanje semena strniščne repe na pri nas običajen način sploh ni pravo, ker se zamudi veliko časa, se ima nepotrebne stroške in vrhutega se pridelalo malo semena, ki je tudi slabotno. Največja napaka je, saditi pomladi ostanke obrezanih repnih gomoljev, ki so kolikortoliko že izgubili svoje življenjske sile in zato ne morejo dati rastline, ki bo dobro cvetela in odcvetela dala veliko klenega semena. Veliko prednost ima tisti način pridelovanja tega semena, pri katerem se precej v jeseni odberejo repni gomolji ter se takoj na primeren kraj neobrezani posade ter le nekoliko z zemljo pokrijejo, da ne pride mraz do njih, dasi je strniščna repa zelo neobčutljiva proti mrazu. Če rečemo, da repe za seme ni obrezati, se tiče to le korenin, dočim se seveda listje vendarle do osrčja poreže, da nepotrebno listje v zemlji ne gnije in gnilobe ne prenese na gomolje samo. To delo se lahko zvrši zelo pozno v jeseni, ko ni več drugega dela in je dovolj časa. Veliko enostavneje in uspešneje je pa pridelovanje semena naravnim putem. Repa je namreč dvoletna rastlina, in sicer naredi prvo leto gomolj ter nizko rastlino iz samega listja, a drugo leto gre ta rastlina šele v cvet, ki dozori in daje seme. Če sejemo strniščno repo šele julija ali avgusta, štejemo vso dobo do zime kot celo vegetacijsko leto in tisti čas drugo leto, ko se razvije cvetje in seme, pa drugo vegetacijsko leto. Strniščna repa (brassica rapa rapifera) je pravzaprav požlahtnjena oblika svoje divje vrste, in sicer požlahtnjena v tem pogledu, da dá že prvo leto veliko debelejša gomolja nego divja vrsta. Pridelovanje repnega semena je pa iz mnogih razlogov veliko bolj priporočemo, kakor da bi bila strniščna repa divja. V to svrhu sejemo poleti na kak primern prostor, morda na kako gredo na vrtu, meseca julija ali avgusta repo tako gosto kakor n. pr. laneno seme. Posejana greda ne zahteva nikakega posebnega obdelovanja, zlasti ni rastlin razredčevati, vsled česar dobimo gosto setev s prav drobnimi gomolji, ki izvrstno prezimijo, kajti oni so skoraj popolnoma neobčutljivi pred mrazom. Spomladi ta drobna gomolja ozelenijo, cveto in dajo obilo klenega semena. Za tak način pridelovanja semena strniščne repe se potrebuje prav malo prostora in dela ter se dobi veliko več dobrega in klenega semena nego pri načinu, ki je pri nas običajen in ki sploh ni pravi ter je poglavitni vzrok nazadovanju repine kakovosti.

KMETIJSKE NOVICE.

Za povzdigo domačega kmetijstva. C. kr. kmetijsko ministrstvo razglasi: Načrt glede povzdige domačega kmetijstva, predložen v zasedanju državnega zbora z dne 5. decembra 1917 po kmetijskem ministru grofu Silva-Tarouca, se bliža začetku izvrševanja. Kmetijsko ministr-

stvo je dogovorno s pristojnimi osrednjimi oblastmi dogotovilo dva osnutka zakonov, ki naj se najprej razpravljata z avtonomnimi oblastmi in kmetijskimi glavnimi korporacijami, potem pa predložita državnemu zboru v primerno uzakonitev. Tiče se to namreč osnutkov zakona za povzdigo kmetijstva in državnega vodnega zakona. — V zakonu za povzdigo kmetijstva nima biti upoštevana le pravniška podlaga izvršbe potrebnih zadev, to je melioracije v ožjem pomenu besede, dalje ureditev vodnih tokov, izravnavanje mej, pospeševanje pridelovanja krme, gnojništvo, planšarstvo in pašništvo, temveč naj bo določen tudi denarni znesek, ki ga je pripravljena prispevati država v te svrhe. Z ozirom na važnost naznačenih zakonov, ki naj v bodoče pripomorejo, da bode tudi tuzemstvo preskrbljeno s potrebnimi živili in krmili potom domačega pridelovanja, je država pripravljena prispevati za dobo 25 let, — letno 37 milijonov K, torej skupno okrog ene milijarde kron. Ker sedaj veljavne, večinoma zastarele vodne določbe ne odgovarjajo dobremu gospodarjenju, je torej tudi v tem oziru kmetijsko ministrstvo izgotovilo osnutek za bodoči zakon, ki naj, ker je sedaj razmotrivanje glede tega v deželnih zborih izključeno, stopi v veljavo kot državni zakon. Ta zakon bo imel svojo veljavnost le določeno dobo, po preteku katere bo imel deželni zbor zopet popolnoma proste roke. Sicer se je pa pri izgotovitvi zgoraj naznačenih osnutkov oziralo glavno na potrebe posameznih dežel in se bo izvrševanju vodnega zakona računilo s primernim sodelovanjem avtonomnih oblasti. Osnutka obeh pripravljanih zakonov sta bila skupno s potrebnimi pojasnili razposlana na vse deželne odbore in glavne kmetijske korporacije.

Izurjenje osovja pri parnih in motornih mlatilnicah. Da se v bodočnosti zmanjša pomanjkanje strojnikov in kurjačev pri parnih in motornih mlatilnicah, kateremu pomanjkanju se zaradi težkoč glede oproščenja od vojaške službe le težko pomaga, je c. kr. domobransko ministrstvo v soglasju s c. kr. kmetijskim ministrstvom in c. kr. ministrstvom za javna dela odredilo, naj politične oblasti I. inštanice vplivajo na občine in posestnike mlatilnic, da v mlatilni dobi dobro izurijo kolikor mogoče veliko število strojnikov in kurjačev, ki niso podvrženi vojaški dolžnosti. Stem si bodo koristili kmetovalci sami.

Nabiranje žira. Ker je letos žir (bukvice) dobro obrodil, je treba, da ga pridno nabiramo. Žir daje prasičem in goveji živini izvrstno močno klajo, ki ugaja zlasti pri pitju. Žir daje pa tudi prav dobro olje, porabno za jed in svečavo. Glej tudi spis »Olje iz bukovega žira« v današnji številki »Kmetovalca«. — Letos utegne biti tudi dosti polhov, ki dajejo izvrstno pečenko in prav fino kožo, ki je danes posebne vrednosti, naj se rabi doma ali pa proda.

URADNE VESTI

c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 24. septembra 1918.

Seji je predsedoval družbeni predsednik monsignor dr. *Eugen Lampe*, ki je kot namestnik deželnega glavarja zastopal tudi deželni odbor. C. kr. deželno vladno je zastopal c. kr. vladni svetnik *Kresse*. Navzoči so bili podpredsednika gg. prelat *Kalan* in *Zurc*, odborniki gg. baron *Apfaltrern*, *Dimnik*, *Hladnik*, *Hočevar*, *Istenič*, *Jan*, *Kosler*, *Mihelčič*, *Piber*, baron *Rechbach* in *Vehovec*. Prisostvo-

vala sta seji družbeni generalni ravnatelj *Pirc* in tajnik inž. *Lah*.

G. predsednik je ugotovil sklepčnost in otvoril sejo, pozdravil je navzoče odbornike in še posebej vladnega zastopnika g. vladnega svetnika *Kresseta*, ki se je kot naslednik vladn. svetn. *Detela* prvič udeležil odboroze seje. Opravičil se je, da ni mogel prej sklicati seje, ker je bil dolgo dobo bolan, se je pa navzlic temu zanimal za družbeno delovanje ter bil obveščen o vseh važnejših ukrepih. Preide nato k poročanju o splošnem stanju kmetijstva in ljudske prehrane. Naše gospodarsko stanje je žalostno. Vse nade, ki smo jih stavili v Ukrajino, so se izjalovile; za naš denar nam Ukrajinci ne dajo ničesar, ampak edino za zameno. Mi pa nimamo kaj zamenjati, ko nam itak vsega primanjkuje. Vrednost naše krone je v tuzemstvu padla za tretjino, v inozemstvu pa še za mnogo več. Naše zlato je šlo v tujino za nakup potrebnega blaga. Pomanjkanje mesa je danes splošno, ker je vedno manj živine za zakol. Po številu imamo sicer še nekaj govedi, toda kaj pomaga to, ko je živina le mlada in nerazvita ter spada pod tisti paragraf, ko se je ne sme še klati. Splošno stanje prehrane ljudstva in vojne je dandanes zelo kritično.

Tajniško poročilo o delovanju družbe od zadnje odboroze seje sem, je podal družbeni tajnik. Iz poročila je omeniti le nekatere zadeve, ki naj jih glavni odbor naknadno vzame na znanje. Ker je bilo kmetijski družbi podanih mnogo pritožb proti kranjski poslovalnici za sadje in zelenjavo »Geos« je bila družba prisiljena podati deželni vladi ugovor proti sestavi te poslovalnice ter je zahtevala preureditve.

Predsednik je priporočal deželni vladi, naj pooblasti kmetijsko družbo, da ona izdaja prevozna dovoljenja za sadje in zelenjad. Predsedstvo se je pooblastilo, da z deželno vlado obravnava o tem in skuša čimprej rešiti to zadevo. Vladni zastopnik je obljubil, da se v najkrajšem času uredi ta zadeva.

Osrednja poslovalnica za zelenjavo in sadje na Dunaju »Geos« je naprosila našo družbo za navedbo pridelovalnih cen za zelenjavo na Kranjskem. Kmetijska družba je navedla cene, ki se plačujejo na ljubljanskem trgu in po deželi, kjer vojaški oddelki ponujajo mnogo višje cene, nego so v navadi v Ljubljani. Enotnih pridelovalnih cen pa ni mogoče navesti, ker so pridelovalni stroški v posameznih okrajih dežele tako različni, da se ne dajo poenotiti. »Geos« pa hoče določiti tako nizke ravnalne cene, da se ne dajo vpeljati ob današnjih razmerah v deželi.

Razdeljevanje *modre galice* se je v letošnjem letu vršilo popolnoma v redu in so bili vsi vinogradniki upoštevani v zadostni meri. Družbi je bilo prvotno nakazano 24 vagonov galice za celo deželo. Ker se je vsled letošnjega neugodnega vremena peronospora zelo širila in je tudi toča pobila vinograde v mnogih občinah, je bilo potreba večkrat škropiti in je vsled tega primanjkovalo galice. Na tozadevno prošnjo je kmet. ministrstvo dovolilo naknadno še dva vagona galice, ki se je porazdelila v prvi vrsti med one občine, ki so imele škodo po toči.

Zastopstvo južnih dežel pri gospodarskih sejah na Dunaju.

Ob raznih prilikah, ko so se družbeni zastopniki udeleževali sej v kmetijskih zadevah na Dunaju, so bili ti navadno edini zastopniki iz južnih dežel, medtem ko so se Primorci in Dalmatinci le redkokdaj prikazali. Kot edini zastopniki Kranjske seveda ni bilo mogoče se za dostno potegovati za koristi teh dežel, ker je bila proti nam velika večina odposlancev iz severnih dežel. Vsled

tega se je predsedstvo obrnilo na vse glavne kmetijske korporacije na Primorskem in v Dalmaciji s pozivom, naj v bodoče, ako se sami potom svojih odposlancev ne morejo ali ne marajo udeležiti takih zborovanj, pooblastijo našo družbo, da zastopa tudi njih koristi. Stem bi se za naš jug dalo gotovo več doseči nego dosedaj. Temu pozivu so se odzvali deželni kulturni sveti v Dalmaciji in Istri, deželni kmetijski urad na Goriškem in Goriško kmetijsko društvo. Odbor je odobril ta korak predsedstva.

Personalne zadeve. Ravnatelj je poročal kake težkoče ima družba z delavci, ki zahtevajo vedno večje dnevnine. Težavno jih je sploh dobiti. Vsled tega je bila družba prisiljena, da je prosila za vojne ujetnike, od katerih ji je bil sedaj doposlan šele eden. Družbenim uradnikom se je dovolil enkratni nabavni prispevek kot izredno draginjsko doklado. — Družbeni pristav dipl. agronom *Alojsij Jamnik* je izstopil iz družbene službe. Četudi mora biti po pogodbeni določbi odpoved trimesečna, vendar je ukrenil glavni odbor dovoliti Jamniku takojšen izstop iz službe. Na njegovo mesto se je sprejel provizorično pod navadnimi pogoji, navedenimi v družbeni nadomestni službeni pogodbi, agrarni inženir *Alojsij Tavčar*, absolvent kmetijskega oddelka na češki tehniki v Pragi. Upokojenemu drugemu ravnatelju je dovolil glavni odbor do preklica prispevek k pokojnini.

Načrt novega davka na vino. Predsednik je poročal o tem novem davku, ki v prvi vrsti zadane naše južne dežele. Če se uzakoni ta načrt, potem mora naše vinogradništvo ponehati. Res je sicer, da vlada povsod in tudi v parlamentarnih krogih veliko ogorčenje in nasprotstvo proti temu visokemu obdačenju vina, vendar obstoji velika nevarnost, da se ta zakon vendarle sprejme, kar bi pomenjalo najhujši udarec našim južnim vinorodnim deželam. Proti temu moramo nastopiti kolikor največ mogoče energično, da se ubranimo oškodovanja po takem zakonu in da očuvamo naše vinogradništvo pred grozečo katastrofo.

Drž. poslanec *Hladnik* je opisaval stanje tega vprašanja v davčnem odseku dunajskega državnega zbora, ki je bilo več ali manj že pojasnjeno v dnevnem časopisju. Vlada hoče pri tem zakonu na vsak način varovati koristi velekapitala in vinske veletrgovine na škodo gostilničarjev in malih vinskih kupcev, ker hoče skladišča velekapitalistov oprostiti tega davka, medtem ko ga mora mali kupec takoj plačati. Pri razpravah in pogajanjih se je pa vendarle doseglo toliko, da se bo obdala prodaja in ne pridelovanje vina, tako da se ta davek prenese od pridelovalca na konsumenta.

Stanje živinoreje. G. predsednik je prešel k žalostnem poglavju o naši živinoreji. Ta propada po vseh deželah. Toda največ je dosedaj trpela Kranjska, razen onih pokrajin, ki so naravnost prizadete po vojni. Rekviriranje živine je bilo pri nas svojčas izvedeno mnogo strožje nego v drugih deželah. Kranjska pa je trpela še posebno škodo vsled nižjih cen, ki so bile svoječasno določene za to deželo, medtem ko so po drugih kronovinah plačevali živino mnogo dražje nego pri nas. Škoda, ki jo je stem imela naša dežela, je ogromna in gre na milijone. To škodo bi nam morala povrniti država. Sedaj se je pa povsod izenačila cena živini. V zadnjem času hoče pa vlada poddržaviti vse centrale in med temi tudi vnovčevalnice za živino. Temu se moramo najodločneje upreti, kajti ta prebitek zbran v deželi od prometa pri živini je od dežele in mora tudi ostati v deželi. Stanje naše živinoreje je pa dandanes tako, da se vsaka vnovčevalnica brani, tudi nadalje sodelovati pri dobavi živine, ker — ni več kaj rekvirirati. Kranjska bi na pr. morala ta mesec oddati

kot takozvani preostanek vrhu navadnega kontingenta še 3400 glav živine. Od kje vzeti?! Kranjski se je minula leta pobralo toliko živine, da je ni mogoče več nadomestiti. Predsednik je predlagal, naj se kmetijska družba obrne na kmetijsko ministrstvo s prošnjo, da se z ozirom na to stanje zniža oddajna množina živine za Kranjsko. Glede prasičereje smo še na slabšem, in masti letos sploh ne bo, ker prvič primanjkuje prasičev in drugič potrebne krme za opitanje. Glede nakupa izven dežele je pa stvar zelo kočljiva in so izkušnje pri tem zelo grenke. Potreba povzdige živinoreje in posebej še prasičereje stopa jasno na dan. Kje in kako pa to začeti, je zelo težavno vprašanje. Kmetijsko ministrstvo je sklicalo zborovanje živinorejskih nadzornikov in zastopnikov kmetijskih korporacij na Dunaj, da se posvetujejo, kako pomagati živinoreji na noge. Tega zborovanja se je udeležil družbeni tajnik, ki je podal malo razveseljivo poročilo o tej seji.

Mnogi odborniki so poročali o sedanjih razmerah pri živinoreji, zlasti glede reje bikov, cepljenja prasičev itd., kar je vzel vse glavni odbor na znanje in storil primerne ukrepe.

G. predsednik je omenil, da bo deželni odbor oddal to jesen do 40 bikov montafoncev, pincgavcev in simodolcev za pleme in je zahteval, da so ti oproščeni rekvizicije in zakolja. Treba bo dajati premije za vzdrževanje bikov čez določeno dobo. Biki se morajo držati najmanj tri leta za pleme. Čim več časa ga drži, tem večje premije dobi. Biki naj se plačujejo dražje nego ostala živina. Cepiva je pri nas primanjkovalo. Velik nedostatek je pri nas tudi ta, da smejo cepiti le živinozdravniki. V Švici sme to delo vršiti vsak, ki je dovršil primeren tečaj v tem. Predlagal je, naj se uvede posebna naredba v varstvo plemenske živine in naj se premovanje bikov zopet uvede.

Nato je poročal o seji konjerejskega odseka, ki se je vršila predpoldne in v kateri je bilo določeno, naj se vrši dvoje premovanj plemenjskih konjev, in sicer eno v Lescah za Gorenjsko, drugo v Št. Jerneju za Dolenjsko. Nekaj bo k temu prispevala kmetijska družba, nekaj je upati od dežele in od kmetijskega ministrstva.

Semensko žito. Gen. ravn. Pirc je poročal o preskrbi s semenskim žitom. Na deželi je čez 50 odstotkov kmetovalcev, ki niso samopreskrbovalci, ampak odvisni od javne prehrane. Ti niso po cele mesece dobivali nikake moke. Stanje na deželi ni tako sijajno, kakor se tuptam opisuje, ampak mnogokje kmetovalci sami stradajo. Kmetijska družba jim skuša dobaviti semensko žito, za kar se je začela brigati že meseca aprila t. l. Spravilo se je že toliko žita skupaj, da bo možno ugoditi vsem željam naših udov. Nikjer drugod ne razpolagajo s tako množino žita kakor naša družba. Mnogo pšenice je že odposlane v roke naročnikov. Vojni žitni zavod ni dosedaj dobil nikakega žita, vsled česar prosi, da mu naša družba priskoči na pomoč ter odda pšenico tudi tistim kmetovalcem, ki so jo naročili pri tem zavodu.

G. Zirc je omenil, da so sedaj županstva v veliki zadregi, ker kmetovalci povprašujejo po semenu, ki so si ga naročili pri vojnem žitnem zavodu. Žita pa ni od nikoder.

Gen. ravn. Pirc je opozoril, da so se pri oddaji žita upoštevali v prvi vrsti oni okraji, kjer je toča pobila polje.

Vladni zastopnik je priporočal naj se odda nekaj žita vojnemu žitnemu zavodu, ki se je zanašal na dunajsko centralo, ostal pa je sedaj na cedilu. Ne gre da bi polovica kmetovalcev ostala brez semenskega žita.

Družbeni tajnik je predlagal z ozirom na nastale razmere, naj glavni odbor sklene, da se v prvi vrsti za-

dovolji naročilom naših udov, in znatni ostanek naj se porazdeli med naročnike, ki so se prijavili pri vojnem žitnem zavodu. Ta ostanek, prav razdeljen, bo zadostoval. Predlog se je sprejel upoštevajoč stališče kmetijske družbe, ki iz svojega višjega vidika želi pomagati po svojih močeh vsem kmetovalcem.

Umetna gnojila. Gen. ravn. Pirc je poročal o razdelitvi Tomasove žlindre, ki je bila določena za Kranjsko, in sicer 1 1/2 % od cele avstrijske produkcije ali pa največ 64 vagonov. To množino je družba že prejela in razdelila po deželi. Odslej je za to jesen izključena vsaka oddaja umetnih gnojil, ker žlindre ne moremo več dobiti, drugih gnojil pa deloma ni, deloma, kakor kajnit in kalijeva sol, ne more več prihajati vsled prevoznih težkoč.

Rekviriranje krme. G. predsednik je poročal, da je dobavo krme prevzelo letos kmetijsko ministrstvo v svojo oskrbo in ustanovilo na Dunaju svojo centralo. Vojno ministrstvo je lani zahtevalo devet milijonov, letos pa dvajset milijonov stotov krme, pozneje je znižalo to zahtevo na 14 milijonov. G. predsednik je na Dunaju zahteval, ker je bila Kranjska prejšnja leta preveč izžeta glede krme, naj se najprej vzame v tistih kronovinah, ki so prej zastale v oddaji. Vlada se pa na to ni ozirala, ampak določila rekvizicijo po svojem predarku. Pri dotični komisiji za dobavo krme imajo sedaj glavno besedo agrarci. Lansko leto se je od Kranjske zahtevalo 206.000 stotov, letos pa trikrat toliko. Naša dežela bo težko ugodila tej zahtevi. Kmetovalci morajo oddajati seno po 25 K, centrala ga pa oddaja po 42 K za metrski stot. Da se oddaja redno vrši, je v deželni poslovalnici za krmila vojaški referent, ki ima paziti na to. Razdelitev oddajne množine v deželi se je izvršila potom deželne vlade, dogovorno z deželnim odborom in kmetijsko družbo. Oddaja se vsaj doslej vrši v popolnem redu.

Drž. poslanec Hladnik je omenil, da so sedaj kmetovalcem odvzeli ruske vojne ujetnike, vsled česar primanjkuje delavcev. Kmetijska družba naj skuša doseči, da se na njih mesto dajo italijanski ujetniki, kar je ukrenil glavni odbor podpirati.

Novih udov se je prijavilo od zadnje odborove seje 967. Ker bi pa natis tega števila udov vzel nad 3 in pol tiskane strani »Kmetovalca« in družba ne razpolaga s toliko papirja, se za tokrat natis imen opusti. Družba ima sedaj že nad 19.000 udov.

Razglas

o delitvah daril za plemenske konje,

ki se vršita

I.

v ponedeljek, dne 21. oktobra t. l. ob devetih dopoldne

v Lescah na Gorenjskem

za plemenske konje težke (pincg.) pasme iz cele dežele;

II.

v četrtek, dne 24. oktobra t. l. ob devetih dopoldne

v Št. Jerneju na Dolenjskem

za plemenske konje žrebčarniških (žlahtnih) pasem iz cele dežele.

Namen delitvi daril je konjerejce s primerjanjem poučiti, jih vzbuditi k napredku v konjereji in dobiti sliko sedanjega stanja kranjske konjereje.

Določila o prisoditvi daril:

1. Pravico do daril imajo samo kranjski konjerejci za tiste svoje konje, ki so najmanj pol leta v njih posesti.

2. Od daril so izključeni konji v posesti konjskih prekupcev, ki niso obenem konjerejci.

3. Darila smejo dobiti konjerejci:

a) Za **kobile z žrebeti**:

težke pasme v starosti od 4. leta naprej, če so zdrave, krepke, dobro oskrbovane in imajo svojstva dobre plemenske kobile ter imajo pri sebi svoje letošnje odstavljeno ali neodstavljeno žrebe;

žrebčarniških pasem od 5. leta naprej pod zgoraj navedenimi pogoji.

b) Za **zaskočene kobile**:

težke pasme v starosti 3 in 4 let, če je z zaskočnim listom dokazano, da so bile letos zaskočene;

žrebčarniških pasem v starosti 4 in 5 let, če je z zaskočnim listom dokazano, da so bile letos zaskočene.

Obdarjevalna komisija more izjemno dati darilo tudi za zaskočene 4letne, oziroma 5letne kobile, ki doslej še niso nikdar žrebetile.

c) Za **žrebeta** (žrebice in žrebčke):

težke pasme, enoletna in dveletna, če so bila od posestnika dobro izrejena, je upati, da se bodo uspešno razvijala in lepo vzrasla, tako da obetajo v prihodnje postati dobri plemenski konji;

žrebčarniških pasem, eno-, dve- in triletna pod zgoraj navedenimi pogoji.

4. Vsak, ki prejme za plemenskega konja darilo, mora podpisati pismo, s katerim se zaveže, da tega konja obdrži še eno leto, drugače pa vrne kmetijski družbi prejeto darilo. Od te dolžnosti sme družba dotičnika odvezati, če bi kdo drug v deželi sami konja v plemenske svrhe kupil. Ta obveznost velja glede obdarovanih kobil z žrebetom samo za kobilo in ne za žrebe:

5. **Konji morajo imeti s seboj predpisane živinske potne liste.**

6. Konji, ki ne pridejo ob zgoraj določeni uri k pregledovanju, se ne pripuste k premovanju.

7. Zoper izrek obdarjevalne komisije nima nihče pravice ugovarjati.

8. Razdelila se bodo pri vsaki gorenji razdelitvi daril za najlepše konje naslednja darila:

I. **Za kobile z žrebeti 16 daril**, in sicer eno 250, eno 175, eno 150, eno 100, šest po 80, in šest po 60 kron.

II. **Za mlade kobile 16 daril** v enaki izmeri kakor zgoraj.

III. **Za žrebeta (žrebice in žrebčke) 16 daril** v enaki izmeri kakor zgoraj.

V Ljubljani, 30. septembra 1918.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

V a b i l o.

Podružnica c. kr. kmet. družbe v Borovnici

ima v nedeljo 6. okt. popoldne po cerkvenem opraviilu v šoli svoj izredni občni zbor, da si izvoli načelnika in njegove pomočnike.

K temu zboru vabim vse člane in sploh vse prijatelje kmetijskega napredka.

Franc Suhadolnik p. d. Cukale.



KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe  za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 6 K na leto. Posamezna številka stane 40 h.

Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopnih cenah: Inserat na vsi strani 240 K, na 1/2 strani 160 K, na 1/3 strani 80 K, na 1/4 strani 40 K in na 1/5 strani 20 K. Družabnikom 10 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 90 h.

Urejuje inž. Rado Lah, založba c. kr. kmet. družbe, tisk J. Blasnika nasl. Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1918. Letnik XXXV.

Blagovno poročilo.

Ljubljana, 30. 9. 1918. — Prezemne cene znašajo za 100 kg pšenice ali pira po 55 K, rži po 55 K, ječmena po 50 K, ovsu po 50 K, koruze po 50 K, prosa po 50 K, ajde po 100 K, graha po 120 K, fižola po 100 K, leče po 150 K, bobu po 90 K, graščice po 50—70 K, zadnjega žita po 50 K, oruženih koruznih storžev po 15 K franko mesto prevzema. Za pšenico, piro, rž in ječmen pa je pri 100 kg dovoljen pribitek pri oddaji do 15. julija t. l. po 25 K, od 16. do 31. julija po 20 K, v avgustu po 15 K, v septembru po 10 K, od 1. oktobra do 20. decembra pa po 5 K. — Mak K 150.—, Ogrščica K 100.—, Repiš K 97.—, Suhe češplje, sto kg, Drž. zak. 290. z dne 8. sept. 1916: a) do 105 kom. K 104.—, b) 106 do 130 kom. K 100.—, c) nad 130 kom. kg K 95.—, d) merkant. blago K 65.—, Povidl K 120.—, Držav. zak. 159. z dne 10. aprila 1917: Sladne kali K 22.—, Pivovarniške tropine, posušene K 26.—, Tropine solinčnih rož, oluplj. pečk K 25.—, neoluplj. K 17.—, Tropine bučnih pečk oluplj. K 30.—, neoluplj. K 20.—, Lanene tropine K 25.—, Konopne tropine K 19.—, Tropine repnice K 18.—, Makove tropine K 24.—, Krompirjevi izlužki posušeni K 19.—, sto kil, kolodvor obratvališča, brez vreč, vstevši stroške nakladanja. — Krompir pri prostovoljni oddaji do 17. julija 100 K, do 29. julija 84 K, do 10. avgusta 68 K, do 22. avgusta 52 K, do 3. septembra 36 K, od 4. septembra do 1. marca 1919 po 20 K, od 1. marca dalje pa po 22 K. — Seno 25 K, škupa (ržena slama) 14 K, slama od žita, graha, in graščice 12 K, fižolova, bobova, lečina, makova, repična in koruzna slama po 7 K za 100 kg. Jajca. V ozemlju Ljubljane velja kos pri pridelovalcu 28, v trgovini pa 32 vinarjev, v vseh drugih delih dežele velja jajce pri pridelovalcu 20, v trgovini pa 24 vinarjev, glej ukaz c. kr. dež. predsednika z dne 7. nov. 1916 št. 34.201. — Cene za moko. Od 12. avgusta 1918 naprej veljajo sledeče cene za 100 kg: fina moka (0) 250 K, moka za kuho 150 K, pšenični zdrob 150 K, krušna moka 100 K, ržena moka 100 K, ječmenova moka 100 K, koruzna 100 K, ovsena 100 K, ajdova 150 K, ješprenj 150 K, ovseni izdelki vseh vrst 150 K, kasa 150 K. — Otrobi: pšenični, rženi, ječmenovi in koruzni 20 K, odpadki od ječmena 35 K, ovseni šrot (odpadki) 40 K, proseni odpadki 35 K, ajdove pleva 20 K. Po teh cenah bo »Zavod za promet z žitom ob času vojne v Ljubljani« odajal moko aprovizacijam in sicer franko na vse postaje. Cene, po katerih bodo prodajale aprovizacije, bo določila deželna vlada.

Žita in moko posreduje občinam Zavod za promet z žitom ob času vojne, podružnica v Ljubljani. Gori označene prevzemne in najvišje cene objavljene so čisto neobvezno glede pravičnosti. Za semensko blago določene so primerno višje cene. Do c. kr. kmetijske družbe obrniti se je le glede tistih kmetijskih potrebščin, katerih cene so objavljene v družbenih vesteh »Kmetovalca«.

Mala naznanila.

Za vsako besedo je naprej plačati 20 vinarjev v denarju ali znakah, sicer se naznanila ne objavijo. Vsak ud c. kr. kmetijske družbe more na leto brezplačno prijaviti eno štirivrstno objavo, tičejo se gospodarskega prometa. Upravišтво ne prevzame posredovanja.

Suhe gobe (jurčke) kupuje po najvišjih cenah trvdka M. Geršak & Co., Ljubljana 119 Kongresni trg 10.

Jesenskih pujskov je dobiti v župnišču na Trsteniku pri Kranju.

Bencin - motorje z novodobnim parnim hla-dilom s 3 ali 5 konjsk. moči, stalne ali prevozne, zelo priprosti in zanesljivi, najpripravnější za kmetijstvo in obrtnike, pošlje v približno 2 mesecih, ter posreduje vse druge potrebšine in kmetijske stroje, kakor mlatilnice, parilne kotlje za živinsko krmo ali pa za žganjekuho, gnojniščne sesalke itd. ter izdeluje domače mlince z jeklenimi ali umetnimi kamni na roko ali drugo silo, vse po mogoče zmerni ceni Josip. Božič, p. Gralenstein, Koroško. 125

Tudi letos kupuje **R. Luckmann**, prej J. Leuza nasl. v Ljubljani za Martinovi (Ahacitjeri) cesti 10 po najvišjih cenah raznovrstna zeljšča, suho cvetje (suhe rože), liporo cvetje, korenine, lubje in semena. Kdor si hoče s pridnim nabiranjem zagotoviti dober zaslužek, naj zahteva pojasnila pri imenovani trvdki. Cene, ki jih plačujem nabiralcem, so letos izredno visoke. 115

Stare konjske in govedne naprege kupuje, popravlja in prodaja Fran Supanič, trg Lamberg, pošta Podplat na Stajerskem. — Nova sedlarska dela izvršuje po naročilu. 144

Kupim vsako množino medu in čebelnega voska. Franc Vokač, Ljubljana, Selenburgova ul. 5. 152

Kupim jabolka in drugo sadje, postavljeno na vagon postaje, malinov sok, kakor tudi par močnih volov ali konj za vožnjo dry. Izvozna dovolila za sadje oskrbim sam. Prosim za ponudbe. Za prodati imam večjo množino prazne vinske posode. Al. Kobal, Studeno, p. Postojna.

Perutninarji! Deset letošnjih Pil-mouth Roks kokoši, prave pasme, ima naprodaj po 60 do 100 kron komad, oskrbnitstvo graščine Fužine pri Ljubljani.

Prodajam lepo mlado kobilu 2 leti staro, za cena po dogovoru. M. Ropret, Boh. Bela. 165

Zamenjam lesten gepelj, koleselj in štiriletno brejo kobilu, vajeno vsaki vojnji, za enoletno lepo kobilu. Sodja Fran, pos., Ribno, pošta Bled. Gorenjsko. 166

Sedem jesenskih prasičkov zdravih, prav lepih proda za ceno po dogovoru ali jih zamenja za živila Helena Šlibar, posestnica v Hudem št. 5 pri Trliču. 172

Sadna drevesca za jesen in prihodnjo pomlad, kakor: jabolka, hruške, češplje, češnje, orehi, divji kostanj in vseh vrst prilikavcev ima naprodaj Jakob Pintar, sadjerejec pri Sv. Tomažu p. Skofjaloka. 170

Lepa kobilu breja, tri leta stara, prama, 15 in 1/2, pesti visoka, krotka, pripravna za vsako vožnjo, se proda. Več pove Anton Mencinger, posestnik Lepence 32, Bohinjska Bistrica. Gorenjsko. 162

Izvrstnega psa srednjevelikega, dve leti star, ki je dober za lov ali za čuvaja, proda Val. Šemrov, gostilničar v Dol. Logatcu. 163

Dobro ohranjen čistilnik in voznik peresih (ne vojno delo), kupi Franc Škerjanc, Radomlje. 164

Zamenjam nekaj kunccev čistokrvnih belgijskih orjakov za kukalo ali puško. Franc Mišnar, Javorje, p. Šmartno pri Litiji. 171

Pletene košare za razpošiljanje blaga in za domače gospodarske potrebe, razpošilja na drobno in debelo R. Jurdana, Dakovo, Slavonija. 173

Spretnega vrtnarja

se takoj sprejme. Prošnje, opremljene s spričevaji, naj se pošljejo ravnateljstvu Deželne kmetijske šole v Št. Jurju ob Južni železnici. (71)

Družbene vesti.

Vse tukaj navedene kmetijske potrebščine se načelno ne pošiljajo posameznikom, ampak le skupno na naslov podružnic c. kr. kmetijske družbe ali drugih kmetijskih korporacij, ki naj v svojem okolišu nabirajo posamezne naročitve ter potem pri družbi skupno naročijo. Tako se delo Zenostavi in udje pridejo mnogo ceneje do teh potrebščin. Le za kraje, kjer ni nobene primerne skupne organizacije, se bodo upoštevale naročitve posameznikov. Naročitve se z ozirom na sedanje razmere izvršijo seveda le proti predplačilu ali povzetju. Blago potuje na naročnikovo nevarnost.

Naročevalnicam umetnih gnojil uljudno sporočimo, da so zopet nastale največje ovire glede dobave vseh vrst umetnih gnojil. Družba dobro pozna položaj, ki je nastal vsled pomanjkanja gnojila na deželi in vé, da bodo pridelki vsled tega vedno slabši in manjši, zato se je na vso moč trudila in se še trudi, da bi čim največ umetnih gnojil spravila v deželo. So pa razmere, ki jih ne moremo premagati. Manjka surovin za pridelovanje, manjka delavcev, premoga in naposled še železniških voz, tako, da je postalo zelo dvomljivo, če sploh pride do odprave tistih množin, ki so bile družbi zadržno obljubljene. Tudi iz Nemčije nam piše kalijev sindikat, da rabi Nemčija svoje železniške voze sama za najnujnejše pošiljave in da so sploh za mesec preobloženi z naročitvami za razdejano Vzhodno Prusijo, tako, da naročb za Avstro-Ogrsko ne morejo vpoštovati. Naročevalnice naj torej ne dolže družbo, če nikakor ne morejo priti do naročenega gnojila, kajti družba ni temu kriva in niti najmanj ne more odpraviti obstoječih težkoč.

* C. kr. kmetijska družba kranjska ima za svoje ude v zalogi sledeče kmetijske potrebščine:

Antiavit v varstvo setev pšenice, turščice, graha grašice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabci, kokošmi, golobi, fazani itd. si je družba zopet nabavila. Osminka kile v dvanajstih litrih vode raztopljenega antiavita zadostuje za impregniranje 130 kg setve ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antiavita opozarjamo na spis »Odvračanje škode po vranah« v »Kmetovalcu« št. 6. z dne 31. marca 1915. Naroča naj se pravočasno pred časom setve, t. j. približno 15. februarja ali 15. septembra. Antiavit se dobi v zaklopnih po 1 kg za 18 K, $\frac{1}{2}$ kg za K 9'50, $\frac{1}{4}$ kg za K 5'50, $\frac{1}{8}$ kg za K 3'—, 50 g za K 1'60.

Bernadotov vinomer (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 15 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati.

Brusni kamni, navadni po K 1'— komad.

Eponit, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilih, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. stane kg 7 K.

»Ergofor«, fiziološki železo-apneni preparat se imenuje redilni prašek za živino, ki ga priporočajo celo iz živinozdravniške stroke posebno za konje, a tudi za drugo živino. To sredstvo učinkuje baje posebno dobro ob današnjih slabih prehranjevalnih razmerah pri živini, ki ji primanjkuje močnih krmil in posebno pri konjih ovsu. Tega praška se poklada na dan in glavo:

pri konjih	po 2—4	ne polne žlice
pri govedih	2—6	„ „ „
pri kozah, ovcah in prasičih „	1—2	„ „ „

V začetku je treba seveda polagoma navajati žival na ta prašek in šele čez nekoliko dni ji je pokladati določeno (Dalje na tretji ovojni strani.)

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu, Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure in jih obrestuje po

(5)

Vloge v »Ljudski posojilnici« so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

4 $\frac{1}{4}$ %

Rezervni zakladi znašajo nad en milijon kron. Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1917 nad 34 milijonov kron.

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krome 25 vinarjev na leto.

»Ljudska posojilnica« sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago poštne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadržnikom posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez nje na osebni kredit proti poroštvu ali zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se eskomptujejo najbolje.

Poštne hranilnice račun štov. 828.408.
Telefon štov. 185.



Ustanovljena 1882.

Kmetska posojilnica

Ljubljanske okolice

registr. zadruga z neomej. zavezo
v LJUBLJANI

v lastnem združnem domu na Dunajski cesti štov. 18.

Obrestuje hranilne vloge po 4 $\frac{1}{4}$ %

(2)

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike.

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v zvezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge in do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog 23.000.000 kron

Stanje rezervnih zakladov: 1.000.000 kron.

čeno množino. Pri vsakem zavoju je zraven tudi primerno navodilo, kako se ta prašek poklada. **En zavoje tehta 1 kg in stane 20 K.** Kmetijska družba sama nima še izkušenj s tem praškom, vsled tega ne more jamčiti za uspeh. Želela bi pa, da se preskuša to sredstvo tudi v naši deželi in da podajo svoje mnenje o njem posebno konjerejci, še preje pa morda kočijaži in vozniki, ako je pri konjih ta pripomoček kaj dobro učinkoval, kakor piše živinozdravski list na Dunaju. Ako se oglasi dovolj naročnikov, bo družba priskrbelala tudi to sredstvo svojim članom.

Fenoltaleinov reagenčni popir, ki se rabi pri napravi trsnega škropiva, pola ali zaklopnica po 1 K.

Galun po K 240— sto kg. Polovico modre galice si vinogradniki lahko prihranijo, če k galici za napravo škropivne zmesi vzamejo galun ali žveplenokislo glino. Kolikor dodajo teh snovi, toliko manj drage galice jim je treba, dokazano pa je, da se lahko brez škode za učinkovitost škropiva porabi do polovice galuna ali gline k ostali polovici modre galice. Apna pa je toliko vzeti, kakor navadno. Škropiva, ki je tako prirejeno, tudi dež ne odpere tako hitro iz listja, vsled česar družba vsem vinogradnikom nakup galuna in gline poleg galice vselej prav tople priporoči.

Gnojilno apno. Družbi je na razpolaganje par vagonov tega gnojila. Apneni prah je pripravno gnojilo za vlažna tla. Dobiti ga bo iz Nižjeavstrijske postaje, odkoder stane vagon za 10.000 kg odprto naložen in brez vreč okoli 450 kron. Voznino mora naročnik sam plačati. Družba sprejema le naročila za cele vagone in to le do 12. oktobra t. l.

Insektoform, pripomoček proti konjskim garjam se naročuje v ročkah po 3 1/2 litre vsebine, ki stane 25 K in zadostuje za ozdravljenje enega garjavega konja. En del tega zdravila se zmeša z dvema deli vode. S to mešanico se vsak drugi dan umije garjava žival po celem telesu s pomočjo kake cunje, gobe ali krtače in se jo nato pokrije z mehko odejo. Ne sme se pa s tekočino močno ribati po koži. Tako umivanje se ponavlja šest- do osemkrat, četudi izgleda žival že prej zdrava. V posebno težkih slučajih z močno krastavo kožo se priporoča tri dni pred začetkom zdravljenja namazati krastava mesta z vazelino in po možnosti tudi med prvimi tremi umivanji z insektoformom oprati vsak drugi dan garjavca z lahko raztopino sode in mila. Pozimi naj se konji pred zdravljenjem ostrižejo. Ko je žival okrevala, naj se temeljito razkužijo jasli, pregraje, posoda, oprava, odeje, obleka hlevskega osobja in posebno hlevska tla z insektoformom. Zdravi konji, ki jih moramo postaviti v okužene hleve, naj se z večkratnim umivanjem z insektoformom obvarujejo pred okuženjem. Insektoform je ravno tako dober pripomoček proti garjam pri žrebetih, govedih, kozah in ovcah. Vendar se nujno priporoča ob zdravljenju z istim po možnosti vprašati tudi živinozdravnika za nasvet. Natančneje se lahko pouči vsak ud kmetijske družbe v spisu, ki je izšel v 15. številki »Kmetovalca« l. 1918. na strani 114.

Kolomaža dobi družba čez par tednov v sodih po 250 do 260 kg K 240 kg. Kolomaža je najboljše kakovosti in brez otežilnih primesi. Sedaj manjših posod ni dobiti, zato naj podružnice skupno cel sod za ves svoj okoliš naročijo.

Mlečne cevi iz kosti, št. 3561 po K 140.

Natrijev bisulfit se rabi kot nadomestno sredstvo za žveplo v kletarstvu, v prvi vrsti za žveplanje sodov in vina. V to svrho ga zadostuje le mala množina, in cena mu je K 140 kg. Kako se rabi natrijev bisulfit v kletarstvu, dobimo opisano v 1. številki letošnjega »Kmetovalca« na strani 3.

Požiralnikove cevi z dvojno tkano cevko za koze po K 29—, z žično cevko za goved št. 3466 po 15 K.

Rastlinski motvoz iz sitja (bičja) je najboljše naravno nadomestilo za rafijo in ima mnogo prednosti napram papirnatim nadomestilom, ker tudi v dežju ne popušča. **Kg stane 24 kron.** Priporočati je podružnicam v vinorodnih krajih skupno naročitev celega ovoja za 25 kg, ker družba manjših množin posameznikom ne odda.

Semensko žito. Naročevalnicam, ki so semensko pšenico že prejeli nujno priporočamo, da jo pred posetvijo skrbno vkvasijo. Sredstva proti snetjavosti »Uspulum« lahko pri družbi naročijo. Ker semenske rži ni dobiti, bo družba želje glede dodelitve večje množine semenske pšenice po možnosti vpoštevala.

Tobačni prah je zopet došel in stane kg 60 vin. z ovajem vred. Kdor ga želi v jutasti vreči, mora vrečo sam poslati.

Trakove za vezanje snopov (enostaven motvoz) v klopčičih po 2000 gr po K 12— kg.

Trokarji so po 8 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro odstrani.

Uspulum je sredstvo za namakanje žita, da se z njim uničijo troši snetjavosti, ki se nahajajo na vrhu zrnja, kakor tudi druge škodljive glive, ki povzročajo razne bolezni na žitu. Seme, dobro očiščeno in pripravljeno za setev, namakamo eno uro v 80 litrih vode, v kateri smo raztopili 200 gramov uspuluma. Ta množina zadostuje za 100 kg zrnja. Namakamo približno eno uro. Potem žito razgrnemo in osušimo, nakar ga lahko posejemo. Uspulum vsebuje živo srebro in je strupen. Vsled tega ne smemo morebitnih preostankov semena porabiti za človeško hrano. Pač pa ga lahko pokladamo perutnini, toda le tedaj, če ga prej dobro operemo v večjih vodah. Uspulum rabimo za razkuževanje različnih vrst semena in proti raznim boleznim in ne samo proti sneti. Vsled tega ga moramo vzeti za razna semena v različni gostoti. Pri namakanju z njim ga rabimo pri prvih sto kilogramih večje množine kakor pri poznejšem semenju, kajti navadno nam ostane nekaj tekočine od prvega namakanja. Tako je potrebno vzeti uspuluma na . . . prvih 100 kg: na sledečih 100 kg:

pšenice in rži . . .	200 g	na 80 l vode	70 g
ječmena . . .	250 „	„ 100 „	160 „
ovsa . . .	380 „	„ 150 „	200 „
fižola in graha 200 „	„ 80 „	„	70 „

Vode se pri poznejšem namakanju doda toliko, da se dopolni prvotna množina. Kdor se hoče še natančneje poučiti o uporabi tega sredstva in sploh o uničevanju sneti in drugih takih boleznih na žitu in stročninah, naj si pri kmetijski družbi naroči za 10 v »Gospodarsko navodilo št. 57. o »Snetjavosti pri žitu«. — Uspulum je barvasti prah, ki se v vodi hitro raztopi in se dobiva pri kmetijski družbi v škatljicah po 50 gramov za 2 K in po 100 gramov za K 360.

Žveplenokislo glino namesto galuna, kot primes galičnemu škropivu, ima kmetijska družba v zalogi, ter jo oddaja po 1 K kilogram.

Krave

breje ali sveže molzeče,

dalje

starejše telice

iz planinskih dežel

se kupijo.

Montafonska ali pincgavska pasma ima prednost.

Dopisi z navedbo cen na

(66)

Najemništvo posesti Lipe, Ljubljana.

Poštni predal 168.

Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani

reg. zadruga z omeji. zavezo

vabi na

X. redni občni zbor

ki se vrši

v četrtek, 17. oktobra 1918

ob devetih dopoldne

v 'Zvezini' pisarni v Ljubljani

Janez Trdinova ulica št. 8.



SPORED:

1. Nagovor predsednika. (70)
2. Čitanje zapisnika prejšnjega obč. zbora.
3. Poročilo načelstva.
4. Poročilo nadzorstva.
5. Potrjenje bilance za leto 1917, obračun za leto 1917 in sprava za leto 1918 ter razdelitev čistega dobička.
6. Pristop k centralni banki za obnovo Primorja.
7. Volitev nadzorstva.
8. Slučajnosti.

OPOMBA: V slučaju nesklepnosti prvega, vrši se pol ure pozneje drugi občni zbor na istem mestu s prvotnim sporedom, ki sklepa brezpogojno. — Računski zaključek je članicam od 1. oktobra 1918 v 'Zvezini' pisarni na vpogled.

Načelstvo.

Preklic.

Podpisana Kati Ovsec preklicujem s tem popolnoma neosnovano žalitev, ki sem jo govorila o gospodu R. Legvartu, ravnatelju »Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine« v Ljubljani, zapeljana po nečuvanih, neresničnih in lažljivih vesteh, ki so jih o gosp. ravnatelju Legvartu meseca julija t. l. razširjali podli obrekovalci.

Kati Ovsec,

(68) trgovka v Ljubljani.

Kotle-brzoparilnike, kotle za žganjekeho, stiskalnice za vino in sadje, sesalke za vino in gumi-jeve cevi, štedilnike, železne peči, okovje za okna in vrata, orodje za zidarje, kovače, ključarje, mizarje, kleparje, žico, pocinkano mrežo za ograje, samokolnice, železne ročne blagajne, verige za živino, kuhinjske tehtnice, kuhinjsko orodje in drugo železnino dobavlja

(69)

A. Sušnik

trgovec v Ljubljani,

Zaloška cesta 7.

Vabilo

na

redni občni zbor

Rmečke gospodarske zadruge

[reg. zadr. z omeji. zav.]

v Št. Vidu nad Ljubljano

ki se vrši

v petek, 27. oktobra 1918

ob treh popoldan

pri načelniku Štrukel-ju.



Dnevni red:

1. Poročilo načelnika, tajnika in blagajnika
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobrenje rač. zaključka za l. 1917.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti. (72)

Načelstvo.

Največja slovenska hranilnica:

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

:: Ljubljana, Prešernova ulica št. 8. ::

je imela koncem l. 1917 vlog . **K 66,800.000.—**,
hipotečnih in občinskih posojil „ **27,000.000.—**,
rezervnega zaklada „ **2,000.000.—**.

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje
po 4 % (1)

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopija na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjsko pa proti 5 1/2 % obrestim in proti najmanj 1 % oziroma 3/4 % odplačevanju na dolg. V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno **Kreditno društvo.**

J. Komatič,

prodajalec strojev

Ljubljana,

Gradišče štev. 11

prilporeča dobro znano

tovarno (50)

WELSIA

ki izdeluje izvrstne

brzoparilnike

vseh velikosti in po-
rabne obenem za ku-
hanje žganja.

Prilporečam tudi

žitočistilnike

(pajkelne)

na 6, 8, 9 in 12 mrež.

Cene po dogovoru.

Kupimo

brez presledka **rdeče**

paradižnike

v vagonih pošiljatvah.

Najcenejše ponudbe prosi

tvornica konzerv

Hagn & Ensmann

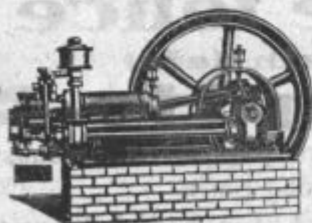
centralna pisarna

Dunaj, III., Estegasse 7.

(64)

Gospodarska zveza v Ljubljani

Dunajska cesta — Bavarski dvor. (3)



**Velika zaloga vsakovrst-
nih poljedeljskih strojev**
iz najslovitejših avstrijskih tovarn.

Zastopstvo za parne kotle znanih tovarnic „WELSIA“.

Polhove kože

**kože od krtov, di-
hurjev in hrčkov**

kupi po najvišjih cenah (61)

D. Kölner

krznarstvo in trgovina s kožuhovino

(Lipsko) Leipzig, Brühl 47.

Pošiljatve prosim po pošti v zavitkih
po 5 kg, nakar sledi denar takoj po
prejemu.